
CENTRE D'ESTUDIS COLOMBINS

REVISTA D'ESTUDIS HISTÒRICS

Núm. 57

Barcelona, juny de 2012

Publicació del Centre d'Estudis Colombins

Seu social:
Diputació, 276, 08009 Barcelona
www.cecolom.cat

JUNTA DIRECTIVA

President, Joaquim Arenas, *Vicepresident*, Francesc Albardaner,
Tresorer, Reinald Benet de Caparà, *Secretari*, Ramon Navarro,
Vocals, Jordi Marí, Nito Verdera i Antoni Soler,
Oficina del Centre, Jaume Cañadas

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Diputació, 276, 08009 Barcelona
Telèfon: 933198050
Web: (<http://www.cecolom.cat>) - E-mail (info@cecolom.cat)

IMPRESSIÓ

Can Boada, carrer Comtal, 26
08002 Barcelona

Dipòsit legal: B-16689/95

SUMARI

7

EDITORIAL

*

8

VIDA DEL CENTRE

*

11

TRIBUNA

*

15

ARTICLES

Capítols matrimonials d'Elionor Margarit, germana de Constança, amb el donzell de Lleida, Andreu Icard, d'Antoni Soler Parellada

L'excursionisme i Cristòfol Colom, de Jaume de Ramon i Vidal

L'origen de Cristòfor Colom, de Nito Verdera i Escandell

Vicente Yañez Pinzón, company de Colom el 1492, pirata a Catalunya l'any 1477, de Francesc Albardaner i Llorens

*

53

BIBLIOGRAFIA

La gran aventura de Cristóbal Colón, de Manuel Fernández Álvarez

La catalanitat de Colom, de Francesc Albardaner i Llorens

Editorial

A la carta que adreçava a tots i cadascun dels socis datada el 24 de febrer de 2012, en ocasió de la meua opció a la presidència del Centre, vaig exposar que em proposava emprendre altra vegada aquesta responsabilitat per donar un impuls nou a l'activitat de la nostra associació sense desviar-nos dels objectius per als quals fou creada.

Primer de tot cal agrair al president sortint, senyor Miquel Manubens, la feina feta i la força de la seva convicció en el regiment del CEC.

Em permeto recordar, en aquesta primera editorial, els objectius que proposava assolir amb el suport de tots i espero que ben aviat i sense demora es podran copsar en el programa que desplegarem en el que resta d'any i en el proper 2013,

Continuar la recerca i els estudis sobre la catalanitat de Colom tot mantenint l'aplicació del mètode científic. Si bé és cert que, després dels amplis i incessants treballs d'investigació fets pel CEC, no és fàcil cercar nova documentació i noves fonts, es vol mantenir com a prioritat la continuïtat del treball científic i cercar noves relacions acadèmiques que permetin avançar en la recerca.

Mantenir els objectius per als quals fou creat el Centre de nítida i clara relació de la seva activitat en funció de la naturalesa de Colom, del Descobriment i d'aquells aspectes que hi estiguin relacionats i, en conseqüència, defugir l'estudi o dedicació a temes històrics desvinculats de la temàtica colombina en qualsevol aspecte.

Promoure una activitat incessant de difusió de la tesi colombina catalana basada en els treballs del Dr. Ulloa, les innovacions aconseguides pel CEC i altres estudis i fer-los arribar a àmbits en els quals fins ara no s'ha actuat: centres d'ensenyament, món associatiu, àmbit acadèmic...

Continuar l'edició de treballs dels nostres socis, fruit de la recerca colombina.

Mantenir una informació seguida amb les institucions culturals dels governs autonòmic, provincial i municipal.

Acréixer la relació amb entitats científiques internacionals que desenvolupen estudis històrics i en especial les que s'esmercen en la qüestió iberoamericana.

Aportar als socis una vivència sostinguda de les activitats del CEC.

La junta que presideixo ja està treballant de valent en aquests objectius. El Centre continua, doncs, la seva tasca.

Només demanar-vos la vostra col·laboració i la vostra presència en els actes que convocarem. Hi ha molt feina de recerca per fer sobre la naturalesa catalana de Colom i un camp ampli per difondre la teoria catalana i el treball d'investigació que s'ha fet en la nostra associació.

El Centre, ho som tots. I ara més que mai, cal fer avinent a la societat catalana i a la internacional la teoria colombina que dignifica la dignitat històrica catalana. És un deure i un repte. Haureu pogut comprovar que el Butlletí que teniu a les mans adopta un nou format que vol tendir a aquell que presenten generalment les institucions de treball científic i acadèmic. Esperem que aquest canvi no malmeti, ans a la inversa, ajudi a l'estudi dels treballs publicats.

Joaquim Arenas i Sampera
President

Vida del Centre

Assemblea Centre d'Estudis Colombins de Barcelona 2012

Presentació de la Memòria d'activitats, Comptes de l'exercici de 2011 i pressupost del 2012

L'elecció reglamentària de la nova Junta Directiva i la posterior elecció de Joaquim Arenas com a president del Centre d'Estudis Colombins, van constituir els dos moments més àlgids de l'Assemblea, l'òrgan sobirà del Centre, que va tenir lloc el 6 de març passat, a la Sala d'Actes d'Òmnium Cultural de Barcelona.

La reunió va constar de dues sessions, l'ordinària -amb un ordre del dia de cinc punts- i una posterior sessió extraordinària en què es va tractar la revisió d'alguns articles dels Estatuts de l'Associació per adaptar-los a la nova llei d'associacions de la Generalitat de Catalunya.

A les set de la tarda, el president en funcions del Centre, Jordi Marí va obrir la sessió tot donant la benvinguda als associats assistents, als qui va agrair la seva assistència. Tot seguit va explicar la dimissió de l'anterior president, Miquel Manubens, que el passat 26 de desembre de 2011 va remetre un escrit als membres de la Junta Directiva en el que exposava les raons de la seva dimissió. El President en funcions va agrair a l'anterior president la bona tasca realitzada en els anys en que va presidir el Centre.

Tot seguit, el President en funcions va demanar un minut de silenci en memòria del soci Ernest Vallhonrat, recentment traspasat.

A continuació, es va presentar la Memòria d'activitats desenvolupades al llarg del 2011. Es podria resumir en: la celebració de nou conferències, la publicació de tres Butlletins i, com a novetat, la col·laboració del centre en la edició dels llibres *Tot sobre el Colom català*, de Ramon Navarro, *Històries de distracció massiva*, de Miquel Manubens, i l'edició del llibre *Tots els articles de Luis Ulloa (1927-1936)*, de Francesc Albardaner i Jordi Marí. Tots tres llibres han estat associats en el moment de la seva publicació.

Un cop aprovada per l'Assemblea la Memòria d'activitats, prengué la paraula el Tresorer, Reinald Pere Benet de Caparà, per tal de presentar els comptes anuals de la temporada passada que foren aprovats per unanimitat per l'Assemblea amb una esmena de l'anterior president, Miquel Manubens. A continuació el Tresorer presentà els pressuposts per l'exercici 2012, que van ser aprovats per l'Assemblea amb una abstenció.

L'Assemblea va elegir Joaquim Arenas com a nou president del Centre

El moment més esperat de la sessió va ser, indubtablement, la votació per a procedir a la renovació reglamentària dels membres de la Junta Directiva.

A l'elecció es va presentar una única candidatura encapçalada per Joaquim Arenas. Es convidà Joaquim Arenas a presentar la seva candidatura a l'Assemblea que, passada la votació, va aprovar per majoria.

La nova Junta Directiva que ha d'afrontar la nova etapa del Centre es compon de les persones següents:

President:	Joaquim Arenas i Sampera
Vicepresident:	Francesc Albardaner i Llorens
Tresorer:	Reinald Benet de Caparà
Secretari:	Ramon Navarro i Sandalinas
Vocals:	Joan Verdera i Escandell
	Antoni Soler i Parellada
	Jordi Mari i Salvadó

Aprovació dels nous estatuts

Tot seguit venia la sessió extraordinària, que havia de debatre i votar la modificació dels Estatuts per adaptar-los a la nova Llei d'Associacions de la Generalitat de Catalunya.

A tres quarts de vuit del vespre s'inicià l'Assemblea Extraordinària amb un únic punt en l'agenda: l'adaptació dels Estatuts a la nova Llei d'Associacions de la Generalitat de Catalunya. Després d'un petit debat, es va incloure una esmena en l'article que fa referència a l'àmbit territorial d'actuació del Centre. Passada aquesta esmena a votació es van aprovar els nous Estatuts per àmplia majoria. A dos quarts de nou de la tarda, enmig d'un ambient distès i de satisfacció per la feina feta, el president en funcions va donar per acabada una jornada de treball intens. Un grup de socis assistents, juntament amb els membres de la Junta Directiva, van anar a sopar a un restaurant de les proximitats del local social. Un àpat ja tradicional els dies en que es celebra alguna conferència va servir per continuar debaten els temes colombins d'actualitat i va posar el punt final a una jornada intensa i molt interessant per al futur de l'entitat.

Actes i conferències

. Presentació del llibre *Tots els articles de Luis Ulloa Cisneros (1927-1936)* per Francesc Albardaner i Jordi Marí celebrat a la sala d'actes del Centre d'Estudis Colombins el dia 24 de gener de 2012.

. Assemblea General i Assemblea Extraordinària de Socis celebrades el dia 6 de març de 2012 a la sala d'actes d'Òmnium Cultural.

. Presentació del llibre *La catalanitat de Colom. Ciència històrica o fanatisme patrioter* a càrrec del seu autor, Francesc Albardaner, celebrada el dia 17 d'abril a la sala d'actes del Museu Marítim de Barcelona.

. Conferència: "Un inventari notarial de 1490", a càrrec del Sr. Reinald Pere Benet de Caparà, que es va celebrar a la sala d'actes del Museu Marítim de Barcelona el dia 22 de maig.

Nito Verdera premi d'investigació Onda 0

Hem de celebrar i fer-nos ressò del premi que li van concedir el passat dia 26 d'abril al nostre consoci i membre de l'actual Junta Directiva, l'eivissenc Nito Verdera. L'emissora Onda Cero li va concedir el premi d'investigació, fruit del seu treball al llarg de 40 anys. Felicitats Nito!

Tribuna

Introducció a càrrec de Ramon Navarro

Fa unes setmanes vaig fer una presentació del llibret que tots coneixeu a Verdú, comarca de l'Urgell, localitat propera als pobles segarrencs de Tarroja (Terrarubra), Pavia,...

Després de l'acte, el Sr. Flavià em va donar una fotocòpia d'aquest article que va publicar "La Torre", periòdic catalanista republicà de Verdú, l'1 de juny de 1932.

Hi podreu trobar a Carreras Valls donant voltes per aquells pobles de La Segarra abans de la guerra. Això de Tarroja, Terra-rubra i els seus voltants ve de lluny en la historiografia colombina catalana.

A continuació us el reproduïm textualment:

"LA TORRE"
Periòdic Catalanista Republicà.
Any II núm. 12
VERDU 1 de juny de 1932

Cristòfor Colom, fill de Verdú?

Aquesta és la pregunta que nosaltres fem. Aquesta mateixa pregunta, aquest mateix sentit curiós, i interessant, tant generalitzat per tot arreu principalment dins la nostra terra Catalana, posat que aquest ambient és respiaa des de fa uns quatre anys en aquesta part.

És segons opinió del molt docte i intel·ligent advocat Sr. En Ricard Carreras i Valls, quin criteri és basat, és fruit, de les incommensurables recerques que el mentat Sr. Durant dit tems a portat a terme pels arxius de Catalunya majorment als arxius dels pobles ont s'hi perpetua el cognom Colóm.

En Carreras Valls, qui amb tant zel i entusiasme vetlla per a aclarir tant tenebrós misteri de la naturalitat del gran Descobridor, tinguerem l'honor de saludar-lo amb motiu de la primera visita-recerca al nostre arxiu parroquial pel juliol de l'any 1929, dins el qual junts amb els Rvds. Sr. Rector i Sr. Vicari, ens remarcà algunes dates, treball de llurs investigacions a l'afer Colom. Les notes recents trobades pel Sr. Carreras durant les últimes recerques a dit arxiu, són prou satisfactòries que com silueta lluminosa permeten poder esbrinar probablement el parentiu directe de Colóm. En Carreras i Valls, en el seu interessantíssim llibre estampat a Barcelona l'Octubre de l'any 1929 titulat "Catalunya Descobridora d'Amèrica" La predescoberta i els catalans Joan Cabot i Cristòfor Colóm" diu: L'interessantíssim llibre parroquial de Verdú, notable perquè comença el registre de naixements en 1394 car raríssim en els arxius parroquials es troba interromput en els anys que serien més interessants les seves dates.

. Falten les pàgines corresponents als anys 1437 i successius fins al 1449.

. En el curiós llibre de Verdú trobem encara les següents partides relatives al cognom Colóm: 9 Setembre 1454, padrins Antoni de peyo e padrina, la muller d'en Colóm - al 1456 fou batejada una infanta al primer de novembre, dels noms Catarina fonch compara en Colóm.

It a XXX de abril fou batejada una filla d'en Johan domingo, padrins en Colóm etc.- en 1452 fou batejat un fill d'en Gerau Pau Solá de nom Tomàs; fou padrí en Francesc Colóm, padrina na Bartolomea etc.

En el capítol XXXV parlant de la família Colóm, diu: “No crec que ningú pretengui que l’hi presenti la partida de naixement de Cristòfor Colóm, per provar la veritat del que he afirmat. Ja s’ha vist que ha Verdú n’hem trobat alguna relativa a individus del seu cognom i qui sap si de la seva família a malgrat de tot no sens ha ocorregut presentar-la com a prova”. “A Verdú on senyorejava Roderic de Bobadilla (pare d’en Francesc de Bobadilla, empresonador de Colóm) i on residia una serventa de donya Elfa (muller de Huc de Cardona) podem comprovar les primeres partides de baptisme que hem trobat relatives al cognom Colóm amb la particularitat d’un possible parentiu amb la família Ramon que l’heràldica podia relligar amb Colóm.”

De la conferència que el Sr. Carreras i Valls donà al “Grup Excursionista de Gràcia” al passat Novembre de 1931 i que extraiem de “La Vanguardia” diu: En l’estat actual de nostres coneixements, és perfectament identificable amb el Francesc Colóm que al 1452, trovem al registre parroquial de Verdú junt amb Colóm i llur esposa Margarida, si és que no són la mateixa persona si es té en compte:

(a) A Verdú trovem a Bernat Andor, que batejà a una filla seva anomenada Isabel, Aquest Bernat Andor figura com testimoni a un document del 7 Agost 1455 relatiu a unes cases de “lo call judaico” de Barcelona. Es el mateix Bernat Andor que al 3 Agost 1466 reb de Joan II en “frau chum et liberum allodium illos morabetines” que Guillem Colóm, rebel, rebia de la casa “in vico Santo Dominico en el olim Call judaico”. No és possible, doncs, duptar de la relació entre Guillem Colóm i Bernat Andor.

(b) A Tàrrrega, junt a Verdú, trobem la família Assam. La botiga del carrer de Cambis Vells, la obté el fill de Guillem Colóm de Benassam que be pot ésser fill de Assam de Tàrrrega.

(c) Guillem Colóm i Joana Beneta esposa de Joannes Giner, demanen junts a Joan de Calabria una sentència contra Aldoncia esposa de Bernat de Guimerà, al 23 Desembre 1467. Aquesta Joana Beneta i llur marit Joan Giner, són els pares d’Isabel Beneta, esposa d’en Pere de Sant Climent, que al 1462 lluitava a Tàrrrega contra Joan II. A la mateixa família Giner, probablement perteneixqué la Joana Angela Beneta, esposa d’en Guillem Joan Colóm, que obté la botiga de Benassam.

(d) Capità d’en Joan II, de Tàrrrega i Verdú, era Roderic de Bobadilla al 1462, pare probablement del qui feu presoner a Cristòfor Colom.

(e) Inaugura les famílies Colóm a Verdú, el Francesc Colóm que adoptem fill natural d’en Guillem. ¿És en Colóm, espós de Margarita, que figura a una partida de baptisme apadrinant al 31 Gener 1451 a un fill d’Anton Ramon? Si la crítica històrica es resolt per l’afirmat el misteri de l’origen de Colóm quedaria plenament aclarit. Francesc Colom fill natural de Guillem, casat amb Margarita Ramon de Verdú, seria el pare de Cristòfor, Bartomeu i Jaume. L’heràldica o escut del descubridor, es igual a la dels Ramon. En Francesc Colom, essent vell, no podia usar l’escut d’en Guillem Colóm, noble per la part patern i matern, solsament usà l’escut o armes perteneixents a la Família dels Ramon.

(f) La vila de Tàrrrega la obtingué la ciutat de Barcelona de l’infant D. Martí. Al 1470 Joan II feu donació de la mateixa a la seva nora Isabel la Catòlica. Amb els qui prestaren jurament de fidelitat, trovem al físic Abraham Colóm, Procurador de dita vila per la ciutat de Barcelona, havia sigut Jaume Colóm, el com-

prador dels drets senyorials de la botiga del carrer Cambis Vells, succeint-li tot seguit Joan de Marimón i probablement en aquest Guillem Colóm. Això passava entre els anys 1440 i 1450 ja que el 1444 consta que Joan de Marimón, era senyor de dita vila per la ciutat de Barcelona.

¿Passà aleshores Guillem Colóm amb llur fill natural Francesc a dits llocs? ¿Es feu aleshores el casament de Francesc amb Margarida Ramón?

El Descubridor, segons es desprèn de llurs pròpies paraules, nasqué a l'any 1447, i segons el seu fill D. Ferran, als seus primers anys aprengué lletra a Pavia. Pavia es troba junt a Tàrrega i Verdú, era del senyoriu de Bernat de So, que junt amb els Colóm tant lluitaren contra Joan II, i a Pavia encara a 1515, existia una casa de Bartomeu Colóm. ¿La singular devoció de Cristòfor Colóm per Isabel la Catòlica, neix precisament a Tàrrega? ¿Parlaria a Tàrrega algú de les bondats de la Regina.?

(g) Les famílies Colóm i Ramón, es perpetuen o subsisteixen a Verdú. Al cens de 1515, trobem a un mossèn Berenguer Ramón i mossèn Antoni Ramón, i amb els seglars, Andrea Colóm i Salvador Ramón. ¿És aquest Andrea Colóm el deutor de l'Almirall confós amb l'Andrea Colombo?

(h) Cristòfor Colóm manifestà que no és el primer Almirall de la seva família. A l'època de llur naixement es precisament a Verdú i als seus voltants ont més vestigis existeixen de la família Roger de Llúria.

A la carta que m'escriu en Carreras i Valls al 7 de Desembre proppassat en la que promet una conferència per tots els Verdunins per a parlar de l'afer Colóm, entre altre diu: "Avui aquest transcendent problema puc donar-lo per resolt. La família del Descubridor del Nou Món no tinc cap dubte que era de Barcelona amb parentiu directe amb els Colom de Verdú i Ciutadilla i si la valoració de dates té que prevaleixer en els estudis històrics, s'ha d'afirmar que l'any 1447 en una casa de Verdú va naixer aquell home extraordinari. Molt més conegut que Catalunya i Espanya, fill d'en Colóm i Margarita, que es diuen, quasi segur, Francesc Colóm i Margarita Ramón que al 1451 vivien a Verdú... quan tantes proves que he aplegat que totes convergeixen a Verdú, dec proclamar ben alt i opino que tard a d'hora aixís serà reconegut per tots els historiadors que fou Verdú el breçol de Colóm... als 14 anys sortí de Pavia per començar les seves navegacions probablement a Tortosa. D'allí passà a Sicília i possiblement a Gènova.

L'any 1472 servia la Causa Catalana al costat dels seus parents de Barcelona sota la bandera de Reimer d'Anjou. L'any 1475, vingué de Sicília a Barcelona i passà a Andalusia a combatre als portuguesos amb el seu parent Joan Colóm de Barcelona. L'any 1476 anant amb els Genovesos va naufragar amb lluita contra Casanova Caullón almirall francès i va passar a Portugal ont es va fingir genovès. L'any 1484 anà a Andalusia i al 1487 va començar les negociacions amb els Reis Catòlics que concretaren amb les Capitulacions de 7 d'Abril de 1492 i el 12 d'Octubre del mateix any, descubria el Nou Món."

Verdunins, tots; nosaltres que moltes vegades hem donat proves d'estimació a les coses de nostra vila que més la ennobleixen la història etc, tinguem per lema el que ha dit un actor "que cada pedra, lloc, poble i monument patri tingui sa monografia, aleshores tindrem feta la història de Catalunya."

En Carreras Valls, que es un d'aquells homes que estimen la història pàtria, prova palesa son amor a la veritat per l'aclariment de l'origen de Colóm vol pregar i ha demanat i demanarà als Verdunins que en llurs cases posseeixen el que vulgarment anomenem paperots vells que resten oblidats per les velles caixes de nostres esgolfes i especialment aquelles cases que conserven l'apellit Colóm, desitjaria el Sr.

Carreras li fossin ofers per a revisar-los ho llegir-los els papers vells i pergamins, a fi de poder aclarir netament si és possible la geneologia o familiaritat de Colóm.

¡Verdunins! Fem-ho per amor a la història de Verdú, per amor a la història de Catalunya i aixís enaltirem les glòries de la noble i pura raça de nostra formosa i rica terra catalana.

Un Verduní

Vista panoràmica del poble de Verdú

Articles

Capítols matrimonials d'Elionor Margarit, germana de Constança, amb el donzell de Lleida Andreu Icard

Per Antoni Soler Parellada

Al darrer butlletí del Centre d'Estudis Colombins vaig incloure la transcripció dels capítols matrimonials de Constança Margarit amb Francesc de Guimerà alias d'Abella, atorgats l'any 1479. Continuant amb la tasca de transcripció de documents relatius a la nissaga dels Margarit aquest cop em plau donar a conèixer els capítols matrimonials d'Elionor Margarit, germana de Constança, amb el donzell de Lleida Andreu Icard. Pel que fa a la nissaga dels Icard recomano la lectura del capítol "Els Icard, senyors de Torredembarra i batlles generals de Catalunya, segles XIV-XVII", un estudi de cinquanta pàgines dut a terme per Amèlia Castán Ranch i inclús en el llibre "Història dels Llupià (1088-1771) i dels seus llinatges incorporats: Icard, Roger i Vallseca".

Ihesus Marie

Die mercurii XXX^a et ultima mensis aprilis anno a nativitate Domini M^o CCCC^o LXXXVIII°

En nom de Déu sia e de la gloriosíssima verge sancta Maria. Amén.

Sobre lo matrimoni migençant la divina gràcia concordat entre lo magnífich mossèn Andreu Ycard, donzell domiciliat¹ en la ciutat de Leyda, fill dels magnífichs mossèn Pere Ycard, quondam cavaller domiciliat² en la dita³ ciutat⁴, e de la senyora na Ysabel⁵, vivent, qui fou muller de aquell, de una part, e la magnífica senyora na Elienor, donzella filla dels magnífichs mossèn Bernat Margarit, cavaller domiciliat⁶ en Gerona, e de la senyora na Yolant, quondam, qui fou muller de aquell, de la part altre, són stats fets e concordats entre les dites parts los capítols, pactes e avinençes següents:

Primerament, la dita senyora na Ysabel Ycard⁷ per contemplació del dit matrimoni e per amor filial induhida herete e per títol de heretament e donació irrevocable entre vius dóne⁸ e atorgue al dit mossèn Andreu Ycard, fill seu, e als seus perpetualment tots e qualsevol béns axí mobles com immobles, deutes, noms e altres qualsevol béns e drets en qualsevol spècie sien qui a la dita senyora na Ysabel pertanyen e ho pertanyeran ara o en sdevenidor per qualsevol rahons, drets, títols o causes. Lo qual heretament e donació fa la dita senyora na Ysabel al dit mossèn Andreu Ycard, fill seu, e als seus perpetualment / axí com millor dir e entendre.s pot a sa e bon enteniment del dit mossèn Andreu Ycard e dels seus sots los pactes, vincles e condicions següents: ço és que.s retè usdefruyt de tots los béns compresos en lo present heretament tot lo temps de la vida natural de la dita senyora na Ysabel; en axí que⁹ la dita senyora na Ysabel tingue e possehesque per dret de usdefruyt tot lo temps de la vida sua natural tots los béns compresos en lo present heretament. Del qual usdefruyt ensemps ab los altres béns del dit mossèn Andreu Ycard hagen

1 domiciliat, interlineat i escrit damunt poblat, cancel.lat.

2 Segueix poblat, cancel.lat.

3 dita, interlineat.

4 Segueix de Leyda cancel.lat.

5 Segueix muller cancel.lat.

6 domiciliat, interlineat i escrit damunt poblat, cancel.lat.

7 Ycard, interlineat.

8 Segueix e, cancel.lat.

9 Segueix tot, cancel.lat.

ésser alimentats los dits senyora na Ysabel, mossèn Andreu Ycard e la senyora sa muller e infants e llur família; lo qual usdefruyt après mort de la dita senyora na Ysabel sie fruint e aplicat a la sua propietat. E més se reté la dita senyora na Ysabel en e sobre tots los dits béns donats e compresos en lo present heretament quinze milia solidos barchinonenses en diners comptants¹⁰ dels quals axí entre vius com en últimes voluntats puixe fer a totes ses lliberes voluntats en tot cas. E més avant fa lo present heretament e donació sots los pactes, vincles e condicions següents: ço és que [si] lo dit mossèn Andreu Ycard morrà quantquequant¹¹ sens infant o infants, id est liberis, de legítim e carnal matrimoni procreats, en tal cas¹² lo dit mossèn Andreu Ycard puixe testar e fer ses voluntats de la meytat de totes les coses compreses en lo present heretament e la restant meytat, en lo dit cas, torn a la dita senyora na Ysabel si llavors viurà e si no viurà a qui ella haurà volgut o ordenat de paraula o per testament o en altre qualsevol manera e si expressament no.n haurà ordenat a son hereu universal¹³; e si lo dit mossèn Andreu Ycard morrà quantquequant ab tals infant o infants com dit és¹⁴ en lo dit cas¹⁵ puixe fer testament e totes ses voluntats de totes les dites coses donades e compreses en lo present heretament; e si per ventura se seguirà discòrdia entre los dits mare e fill, ço que Déu no vulle, e qualsevol dels dits mare e fill volrà habitar e viure separadament en tal cas la dita senyora na Ysabel hage haver de la heretat e béns del dit quondam marit seu tot lo temps de la sua vida natural lo usdefruyt de tot son dot e creix e leixes a ella fetes per lo dit marit seu e altres drets a ella pertanyents en la heretat e béns del dit quondam marit seu¹⁶. Los quals dot, leixes e altres drets seus¹⁷ e creix e ferma que prenen summa de sinquanta sinch milia solidos¹⁸ volent e declarant la dita senyora na Ysabel que si en sdevenidor se mostrave los dits dot, creix, lexes e altres drets seus ésser més o menys dels dits LV milia solidos que en tal cas los dits dot, creix, lexes e altres drets no puixen excedir ne disminuir la dita quantitat dels dits LV milia solidos los quals dot, creix, lexes e altres drets hage haver la dita senyora na Ysabel¹⁹ en aquesta forma: que si en la dita dot e creix e leixes²⁰ de la dita senyora na Ysabel haurà algun censal o censals o altres propietats que de aquells tal censal o censals o propietats la dita senyora na Ysabel hage a rebre les pensions e fruits qualsevol que²¹ sien e per la resta dels dits dot e creix, leixes e altres drets²², la dita senyora na Ysabel hage a rebre dels censals e rendes de la heretat del dit mossèn Pere Ycard, quondam, tants censals e rendes com muntaran los dits dot e creix, leixes e altres

10 en diners comptants, interlineat.

11 Segueix primer que la dita mare sua, cancel.lat.

12 Segueix totes les coses compreses en lo present heretament tornen a la dita senyora na Ysabel o a qui ella, cancel.lat.

13 Al marge esquerre, lo dit mossèn Andreu Ycard puixe testar e fer ses voluntats de la meytat [de les] de totes les coses compreses en lo present heretament; e la restant meytat en lo dit cas torn a la dita senyora na Ysabel si llavors viurà e si no viurà a qui ella haurà volgut o ordenat de paraula o per testament o en altre qualsevol manera e si expressament no.n haurà ordenat a son hereu universal.

14 Segueix o après de la dita senyora na Ysabel, mare sua, axí ab infants com sens infants, en los dits casos e qualsevol de aquells lo dit mossèn Andreu Ycard, cancel.lat.

15 en lo dit cas, interlineat.

16 Al marge dret, e leixes a ella fetes per lo dit marit seu e altres drets a ella pertanyents en la heretat e béns del dit quondam marit seu.

17 leixes e altres drets seus, interlineat.

18 Al marge esquerre, assí fa metre que un puixe créixer ni disminuir los LV milia solidos, cancel.lat.

19 Al marge esquerre, volent e declarant la dita senyora na Ysabel que si en sdevenidor se mostrave los dits dot, creix, lexes e altres drets seus ésser més o menys dels dits LV milia solidos que en tal cas los dits dot, creix, lexes e altres drets no puixen excedir ne disminuir la dita quantitat dels dits LV milia solidos los quals dot, creix, lexes e altres drets hage haver la dita senyora na Ysabel.

20 e creix e lexes, interlineat.

21 que, interlineat.

22 leixes e altres drets, interlineat.

drets²³ o la resta de aquells en cars que en la dita dot e creix, leixes e altres drets²⁴ de la dita senyora na Ysabel hagués / censals o altres propietats comptant a rahó de vint milia per mil donada facultat e elecció a la dita senyora na Ysabel de elegir e triar aquells censal o censals o altres rendes de la heretat del dit quondam marit seu que volrà e conexarà una vegada tan solament en axí que pus una vegada hage triat no puixe aquelles mudar o variar, dels quals censals e altres rendes en lo dit cas de discòrdia la dita senyora na Ysabel, durant la vida sua com dit és²⁵, hage a rebre cascun any tantes pensions e rendes com muntaran los dits dot e creix, leixes e altres drets²⁶ o la resta de aquells segons dalt és dit a rahó de vint milia per mil e de aquelles puixe cascun any fermar àpoques e altres cauteles. E rebent la dita senyora na Ysabel en lo dit cas de discòrdia les dites pensions e altres rendes del dit son dot e creix la dita senyora na Ysabel, en lo dit cas²⁷, de les dites pensions e rendes hage e sie tenguda alimentar lo magnífich en Miquel Johan Ycard, fill seu e del dit quondam marit seu, fins a edat de vintsinch anys tansolament en totes coses necessàries sens dan e messions del dit mossèn Andreu Ycard en la manera e forma que lo dit mossèn Andreu Ycard, com hereu del dit pare seu, és tingut alimentar aquell fins a la dita edat de XXV. anys²⁸; après, emperò, mort de la dita senyora na Ysabel lo dit usdefruyt sie fruit e aplicat a la seua propietat; e resten a la dita senyora na Ysabel en tot cas salves los demunt dits quinze milia solidos dels quals, axí entre vius com en últimes voluntats, pot fer a ses líberes voluntats com dalt és dit. E axí, sots los²⁹ pactes, vincles e condicions demunt contenguts, la dita senyora na Ysabel fa lo dit heretament e donació³⁰ ab cessió de drets e totes clàusules necessàries prometent e jurant haver agradable e ferma la present donació e heretament e contra aquells no fer e venir per³¹ rahó de ingratitud, inòpia o ofensa ne per altre qualsevol rahó o causa e per ço obligue tots sos béns³² renunciant a la ley dihent que donació e heretament poden ésser revocats per ingratitud³³, inòpia o ofensa e a tot altre dret e ley contrafahents. E per tant com la dita donació sobrepuja sinchcents florins d.or insinue aquella al magnífich vaguer o regent la vagueria de Barchinona suplicant-lo hi vulla interposar sa auctoritat e decret; e a fer la dita insinuació constitueix procurador en Luys Carles Mir, scrivent habitant en Barchinona, cometent-li les sues veus ab plena potestat. E lo dit mossèn Andreu Ycard accepte la dita donació y heretament de la dita senyora mare sua ab besament de mans y referiment de gràcies ab los pactes, vincles³⁴ y condicions demunt contenguts. Los quals promet tenir e servir e contra aquells no fer o venir per alguna causa o rahó. E per ço obligue tots sos béns e ho jure; en virtut del qual jurament aferma ésser menor de XXV anys maior / emperò de XX. Renuncie a benifet de menor edat e a restitució ab íntegre e a tot altre dret e ley contrafahents.

Item lo dit magnífich mossèn Bernat Margarit per contemplació del dit matrimoni e per amor filial induhit per tota part, heretat e legítima paternal e maternal e suplement de legítima e per ³⁵ pagar e satisfíer la dita senyora na Elienor, filla sua, de aquells sinchcents ducats d.or³⁶ dels quals per lo reverendíssimo

23 e creix, leixes e altres drets, interlineat.
 24 e creix, leixes e altres drets, interlineat.
 25 com dit és, interlineat i escrit damunt com dit és, cancel.lat.
 26 leixes e altres drets, interlineat.
 27 en lo dit cas, interlineat.
 28 fins a la dita edat de XXV. anys, interlineat.
 29 Segueix dits, cancel.lat.
 30 e donació, interlineat.
 31 Segueix alguna causa o, cancel.lat.
 32 e per ço obligue tots sos béns, interlineat.
 33 Segueix e a tot altre d, cancel.lat.
 34 vincles, interlineat.
 35 Segueix altres qualsevol drets, cancel.lat.
 36 Illegible.

senyor en Joan³⁷ per la gràcia de Déu cardenal tituli Sancte Balbine³⁸ e bisbe de Gerona, germà seu, és stat fet legat a la dita senyora na Elienor en son derrer testament e per altres qualsevol drets a la dita Elienor pertanyents e ho pertànyer devents ara o en sdevenidor en les heretats e béns dels dits pare e mare seus e del dit senyor cardenal³⁹ per qualsevol rahons o causes e en lo creix⁴⁰ o donació per nosses per lo dit magnífich mossèn Bernat Margarit fet a la dita senyora na Yolant, muller sua, en temps de llurs núpcies, dóne e per donació irrevocable entre vius atorgue a la dita senyora na Elienor filla sua emancipada e als seus perpetuament⁴¹ onze milia solidos barchinonenses en lo preu o propietat e vintaset liures, deu solidos de la dita moneda en la pensió esmerçats e ho smerçadors⁴² en censal o censals morts sobre lo General de Cathalunya o altres a beneplàcit emperò e voluntat de la dita senyora Ysabel Ycarda⁴³ a rahó de vint milia per mil ço és en censal o censals vells del dit General de aquells qui eren smerçats ans de les turbacions del present Principat de Cathalunya; los quals censal o censals hage haver esmerçats e ho comprats lo dit mossèn Bernat Margarit quinze dies ans de la celebració del dit matrimoni fahedora en fas de església. E més avant dóne e per la dita donació atorgue a la dita senyora na Elienor, filla sua, setze milia solidos barchinonenses⁴⁴ los quals promet donar e pagar a la dita senyora na Elienor, filla sua o per ella al dit sdevenidor marit seu, en diners⁴⁵ hun mes ans de la celebració del dit matrimoni fahedora en fas de església. La qual donació fa lo dit mossèn Bernat Margarit a la dita filla sua e als seus sots los pactes, vincles e condicions següents: ço és que si la dita Elienor morrà quantquequant sens infant o infants, id est liberis, de legítim e carnal matrimoni procreats en tal cas puixe fer testament e totes ses voluntats de la meytat de totes / les dites coses a ella donades e la restant meytat, en lo dit cars, torn al dit mossèn Bernat Margarit si llavors viurà si no al magnífich mossèn Luys Margarit si viurà e si no viurà al hereu universal del dit mossèn Luys Margarit, fill seu⁴⁶ (46). E si la dita Elienor morrà ab tals infant o infants com dit és puixe fer testament e totes ses voluntats de totes les dites coses a ella donades; la qual donació fa ab cessió de drets e totes clàusules necessàries prometent e jurant haver agradable e ferma la present donació e contra aquella no fer o venir per rahó de ingratitude, inòpia o ofensa ne per altre qualsevol rahó o causa⁴⁷; e per ço obligue tots sos béns e encara, com a procurador del dit magnífich mossèn Luys Margarit, fill seu, de la qual procura consta per carta rebuda per n.Andreu Mir, notari devall scrit, a XX del present e deiús scrit mes de abril, obligue a la dita Elienor, filla sua, e als seus los béns del dit mossèn Luys Margarit, fill seu, so és aquells béns que lo dit mossèn Bernat Margarit a donats al dit mossèn Luys Margarit, fill seu, e aquells béns que lo dit mossèn Bernat Margarit se ha retenguts, no obligant-hi la persona del dit mossèn Luys Margarit ne qualsevol altres béns que lo dit mossèn Luys se hage adquirits ne s.espere adquirir e de cascú dels dits pare e fill insolidum mobles e immobles, haguts e havedors ab totes renunciacions pertanyents; e lo dit mossèn Bernat Margarit⁴⁸, renunciant a la ley dihent que donació pot ésser

37 Segueix per la gràcia de, cancel.lat.

38 Segueix ger, cancel.lat

39 e del dit senyor cardenal, interlineat.

40 Segueix donació, cancel.lat.

41 Segueix vintaset liures, deu solidos barchinonesos de renda sinchcentes cinquante liures barchinoneses, cancel.lat.

42 e ho smerçadors, interlineat i escrit damunt e ho smerçadors, cancel.lat.

43 Al marge esquerre, o altres a beneplàcit emperò e voluntat de la dita senyora Ysabel Ycarda.

44 Segueix en diners, cancel.lat.

45 en diners, interlineat.

46 al magnífich mossèn Luys Margarit si viurà e si no viurà al hereu universal del dit mossèn Luys Margarit fill seu, interlineat i escrit damunt a qui ell haurà volgut o ordenat de paraula o per testament o en altre qualsevol manera. E si la dita Elienor e si expressament no.n haurà ordenat a son hereu universal, cancel.lat.

47 Al marge esquerre, posar obligació de mossèn Luys en aquesta donació e consentiment de la senyora sa muller, cancel.lat.

48 Al marge dret, e per ço obligue tots sos béns e encara, com a procurador del dit magnífich mossèn Luys Margarit, fill seu, de la qual procura consta per carta rebuda per Andreu Mir, notari devall scrit, a XX del present e deiús scrit mes de abril, obligue a la dita Elienor, filla sua, e als seus los béns del dit mossèn Luys Margarit, fill seu, so és aquells béns que lo

revocada per ingratitude, inòpia o ofensa e a tot altre dret e ley contrafahents; e per ço com la dita donació sobrepuge sinchcents florins d.or insinue aquella al magnífich vaguer o regent la vagueria de Barchinona suplicant-lo hi vulla interposar sa auctoritat e decret; e a fer la dita insinuació constitueix procurador seu en Luys Carles Mir, scrivent habitant en Barchinona, cometent-li les sues veus ab plena potestat; a la qual donació consent lo dit magnífich mossèn Bernat Margarit com a procurador del dit⁴⁹ magnífich mossèn Luys Margarit, fill seu⁵⁰, cavaller poblat en Gerona, fill seu, criat e camarlench del sereníssimo e potentíssimo senyor Rey⁵¹, e de la noble senyora dona Joana, muller sua, de la qual procura consta per carta rebuda per lo dit⁵² n.Andreu Mir, notari, lo dit die⁵³ XX del present mes de abril en lo dit nom, loant e aprobant la dita donació⁵⁴ e totes e sengles coses en aquella contengudes promet que los dits principals seus contra aquella no faran o vendran, ço és lo dit mossèn Luys Margarit per rahó de qualsevol donacions e heretaments a ell fetes e fets per los dits magnífichs pare e mare seus e ho per qualsevol d.ells ne per altres qualsevol drets que per qualsevol rahons o causes tingue ho li pertanguen o pertanyeran en les dites coses donades e en qualsevol de aquelles ne per altres qualsevol rahons o causes; e la dita senyora dona Joana, nora sua, per rahó del dit spoli e altres drets que ha e li pertanyen en los béns del dit mossèn Luys Margarit, marit seu, als quals e a les quals e a tot altre dret e ley contrafahents quant en açó en lo dit nom renuncie; e certificat⁵⁵ dels drets de la dita principal sua quant en assó renuncie a benifet de Valleyà e a la auctèntica comensant si qua / mulier e al dit dot e spoli e al dret de ypoteca de la dita principal sua e a tot altre dret e ley contrafahents e ho jure en⁵⁶ nom e⁵⁷ dels dits principals seus; e la dita senyora na Elienor accepte la dita donació del dit magnífich pare seu ab besament de mans e referiment de gràcies ab los pactes, vincles e condicions demunt contenguts als quals expressament consent e ho jure; en virtut del qual jurament aferme ésser menor de XXV anys maior emperò de XX. Renuncie a benifet de menor edat, a restitució ab íntegre e a tot altre dret e ley contrafahents.

Ítem la dita senyora na Elienor de voluntat e consentiment del dit magnífich pare seu dóne, aporte e constituheix en dot e per dot e en nom de dot sua al dit magnífich mossèn Andreu Ycard sdevenidor marit seu tot aquell censal mort de pensió annual de vintenou lliures, tres solidos e quatre diners barchinonenses e de preu o propietat de quatorze milia solidos de la dita moneda Lo qual la dita senyora na Elienor ha e reb sobre la universitat de la ciutat e Regne de Mallorques cascun any a XVIII° de noembre per títol de altre donació a ella feta per lo dit magnífich pare seu de la qual consta per carta rebuda per n.Andreu Mir notari públich de Barchinona devall scrit a XVIII de setembre del any mil CCC LXXX sinch en la qual donació han consentit los dits mossèn Luys Margarit e la senyora dona Joana, muller sua⁵⁸. Lo qual censal hage a donar de totes obligacions⁵⁹ los demunt dits onze milia solidos a ella donats per lo dit mossèn Bernat Margarit a donats al dit mossèn Luys Margarit, fill seu, e aquells béns que lo dit mossèn Bernat Margarit se ha retenguts no obligant-hi la persona del dit mossèn Luys Margarit ne qualsevol altres béns que lo dit mossèn Luys se hage adquirits ne s. espere adquirir e de cascú dels dits pare e fill insolidum mobles e immobles, haguts e havedors ab totes renunciacions pertanyents e lo dit mossèn Bernat Margarit.

49 dit, interlineat.

50 Segueix cavaller poblat en Gerona, fill seu, criat e camarlench del sereníssimo e potentíssimo senyor rey, cancel.lat.

51 Al marge esquerre, cavaller poblat en Gerona, fill seu, criat e camarlench del sereníssimo e potentíssimo senyor Rey.

52 lo dit, interlineat.

53 lo dit die de, interlineat i escrit damunt devall scrit, cancel.lat.

54 la dita donació, interlineat i escrit damunt aquella, cancel.lat.

55 Segueix en lo dit nom, cancel.lat.

56 Segueix lo dit, cancel.lat.

57 Illegible.

58 Al marge esquerre, en la qual donació han consentit los dits mossèn Luys Margarit e la senyora dona Joana, muller sua.

59 Al marge dret, Lo qual censal hage a donar de totes obligacions.

dit pare seu los quals per aquell se han esmerçar e ho comprar en censal o censals vells sobre lo General de Cathalunya a rahó de XX milia per mil⁶⁰ com demunt és dit; ço és lo dit censal de Mallorca e lo dit censal o censals qui.s han a esmerçar o comprar sobre lo General de Cathalunya; los quals sien dotals e inextimats en axí que los fruyts de aquells sien propis del dit mossèn Andreu Ycard durant lo dit matrimoni per suportar los càrrechs de aquell, los quals comensaran a correr per lo dit mossèn Andreu Ycard lo die de la celebració del dit matrimoni en fas de església romanents les propietats salves a la dita senyora na Elienor e als seus. E més avant li dóne, aporte e constitueix en dot los dits setze milia solidos en diners⁶¹ pagadors segons és contengut en la demunt dita donació; ço és los dits setze milia solidos e los dits onze milia solidos qui se han esmerçar e ho comprar en censal e ho censals sobre lo General de Cathalunya / ab los pactes, vincles e condicions en⁶² la donació demunt⁶³ incerta contenguts; e lo dit censal de preu de quatorze milia solidos lo qual la dita senyora na Elienor reb sobre la universitat de la ciutat e Regne de Mallorca sots los pactes, vincles e condicions següents: ço és que si la dita Elienor morrà quantquequant sens infant o infants, id est⁶⁴ liberis, de legítim e carnal matrimoni procreats en tal cas puixe fer testament e totes ses voluntats de la meytat del dit censal qui.s reb sobre Mallorca e la restant meytat en lo dit cas torn al dit mossèn Bernat Margarit si llavors viurà si no a qui ell haurà volgut o ordenat de paraula o per testament o en altre qualsevol manera e si expressament non haurà ordenat a son hereu universal. E açó per pacte e per donació⁶⁵ irrevocable entre vius que en lo prop dit cas la dita senyora na Elienor fa de la meytat del dit censal de Mallorca al dit magnífich pare seu o a qui ell volrà o ordenarà e si expressament no.n ordonarà a son hereu universal ab cessió de drets, insinuació al vaguer o regent la vagueria de Barchinona, renunciacions e totes clàusules necessàries. E si la dita senyora na Elienor morrà ab tals infant o infants com dit és puixe fer testament e totes ses voluntats de tot lo dit censal⁶⁶ de Mallorca e totes les altres coses demunt dites⁶⁷. E lo dit mossèn Bernat Margarit accepte la dita donació de la dita filla sua⁶⁸ de la meytat del dit censal de Mallorca en lo cas demunt contengut. E com a procurador dels dits mossèn Luys Margarit e de la senyora dona Joana, muller sua, consent en la dita constitució dotal e en totes e sengles coses en aquella contengudes largament segons demunt ha consentit en la demunt dita donació⁶⁹. E a totes les coses demunt dites consent lo dit mossèn Andreu Ycard com a fetes de son consentiment e voluntat e ho juren tots en los dits noms, en virtut del qual jurament los dits mossèn Andreu Ycard e senyora na Elienor afermen ésser menors de XXV anys maiors emperò de XX. Renuncien a benifet de menor edat e a restitució ab íntegre e a⁷⁰ tot altre dret o ley contrafahents⁷¹.

Ítem lo dit magnífich mossèn Andreu Ycard fa e ferma carta dotal e de spoli a la dita senyora na Elienor sdevenidora muller sua del censal demunt designat de / Mallorca de preu de quatorze milia solidos barchinonenses. E més dels dits onze milia solidos⁷² esmerçadors o compradors en censal e ho censals morts sobre lo General de Cathalunya vells los quals censals hagen a romandre dotals e inextimats e los

60 Al marge dret, a rahó de XX milia per mil.

61 en diners, interlineat.

62 en interlineat i escrit damunt ab, cancel.lat.

63 Segueix feta, cancel.lat.

64 Segueix liberis, cancel.lat.

65 Segueix que en lo prop dit cas, cancel.lat.

66 Segueix de, cancel.lat.

67 Al marge esquerre, e totes les altres coses demunt dites.

68 de la dita filla sua, interlineat.

69 Segueix e ho juren tots en los dits noms e en vitrtut del qual jurament la dita senyora na Elienor aferme ésser menor de XXV anys maior emperò de, cancel.lat.

70 a, interlineat.

71 Segueix e ho, cancel.lat.

72 Segueix los quals se, cancel.lat

quals promet conservar e restituir en tot cas e loch de restitució de dot⁷³ a la dita senyora na Elienor e als seus com a cosa dotal e inextimada. E més avant dels dits setze milia solidos en diners e per les dites coses per pacte expressament convengut li fa creix o donació per nosse de vint milia e sinchcents solidos barchinonenses. E axí són en summa entre dot y creix ultra los censals demunt dits trentasis milia e sinchcents solidos barchinonenses los quals salve e asseure a la dita senyora na Elienor e als seus en e sobre tots e sengles béns seus haguts e havedors e los quals li promet restituir e pagar en tot cas⁷⁴ e loch de restitució de dot. E hage, tingue e possehesque la dita senyora na Elienor tot lo temps de la vida sua natural ab marit e sens marit, ab infants e sens infants, sens contradicció de alguna persona totes les dites coses dotals e lo dit creix e donació per nosse. En lo die emperò de la sua mort les dites coses dotals se-guesquen los pactes, vincles e condicions apposats e contenguts en les demunt dites donació e constitució dotal; e lo dit creix o donació per nosse après mort de la dita senyora na Elienor sie de infant o infants procrehedors del dit matrimoni per donació irrevocable entre vius que lo dit mossèn Andreu Ycard ara de present fa del dit creix als dits infants en cas de existència de aquells en ma e poder del notari dels presents capítols com a pública persona per los dits infants stipulant e rehebent. E si del dit⁷⁵ matrimoni no seran procreats tals infant o infants o aquells no sobreviuran a la dita senyora na Elienor, ço que Déu no vulle, en tal cas lo dit creix o donació per nosse torn al dit mossèn Andreu Ycard⁷⁶ si llavors viurà e si no a qui ella haurà volgut o ordenat de paraula o per testament o en altre qualsevol manera e si expressament no.n haurà ordenat a son hereu universal. E per totes les dites coses lo dit mossèn Andreu Ycard obligue tots sos béns e ho jure e la dita senyora na Elienor accepte la dita carta dotal⁷⁷ ab los pactes e condicions demunt⁷⁸ contenguts, prometent e jurant contra aquells no fer o venir per rahó de menor edat ne per altre qualsevol rahó o causa. Renunciants los dits mossèn Andreu Ycard / e senyora na Elienor a benifet de menor edat e a restitució ab íntegre e a tot altre dret e ley contrafahents afermants ésser menors de XXV anys maiors emperò de XX.

Ítem lo dit magnífich mossèn Bernat Margarit fa e ferme debitori al dit magnífich mossèn Andreu Ycard dels dits onze milia solidos esmerçadors e ho compradors en la propietat⁷⁹ a rahó de vint milia per mil en censal o censals morts sobre lo General de Cathalunya vells de aquells ço és a saber ja esmentats ans de les turbacions del present Principat. Los quals censal o censals promet que haurà comprats e ho esmerçats e assignats o consignats al dit mossèn Andreu Ycard, com [a] usufructuari constant lo dit matrimoni, e a la dita senyora na Elienor, com a propietària, quinze dies ans de la celebració del dit matrimoni fahedor en fas de església. E dels dits setze milia solidos barchinonenses⁸⁰ en diners per ell, segons demunt és contengut, donats a la dita filla sua los quals li promet donar e pagar hun mes ans de la celebració del dit matrimoni en fas de església. E per ço attendre e complir ne obligue tots sos béns⁸¹. Renunciant a totes leys contrafahents e ho jure.

Ítem per quant lo dit mossèn Bernat Margarit ha a donar e consignar a la dita filla sua los demunt dits XI milia solidos en censal o censals morts, segons en la demunt dita⁸² donació e en lo prop dit capítol és

73 dot, interlineat i escrit damunt loch, cancel.lat.

74 cas, interlineat.

75 dit, interlineat.

76 Ycard, interlineat i escrit damunt Ycard, cancel.lat.

77 Segueix segons, cancel.lat.

78 Segueix es, cancel.lat.

79 Segueix es, cancel.lat.

80 barchinonenses, interlineat.

81 Segueix e ho jure, cancel.lat.

82 Al marge esquerre, assí fan a metre fermança e evicció per contractes propis del dit mossèn Bernat e a qui succehiria en lo censal del General e obligació de donar quiti [a] lo censal de Mallorques, cancel.lat

contengut, per ço lo dit mossèn Bernat Margarit, com axí sie stat pactat e avengut entre les dites parts, convé e promet a la dita senyora Elienor, filla sua, e al dit mossèn Andreu Ycard, sdevenidor marit seu, que serà e, ab lo present, vol ésser tengut als dits sdevenidors marit e muller de ferma e legal evicció dels dits censal e o censals per ell compradors dels demunt dits XI milia solidos sobre lo General de Catalunya vells ço és de aquells ya smerçats ans de les turbacions del Principat de Catalunya per fets e contractes propis seus e o per no haver-hi dret lo dit mossèn Bernat Margarit ne aquells qui ell succehiria en los dits censals. E noresmenys promet donar quití e desembergar de totes obligacions lo demunt dit censal de pensió de XXVIII lliures III solidos III diners e de preu de XIII milia solidos qui.s reb sobre la dita universitat de la dita ciutat de Mallorques cascun any a XVIII° de noembre e per ço obligue tots sos béns. Renuncie a totes leys contrafahents e o jure⁸³.

Ítem és concordat entre les dites parts que en cas de luhició dels dits censals dotals quantssevol que sien o de algú de aquells los preus de aquells hagen ésser deposats en la taula del cambi o depòsits de la ciutat de Barchinona dits e scrits als dits magnífichs marit e muller ço és al dit mossèn Andreu Ycard, com a usufructuari constant llur matrimoni, e a la dita senyora na Elienor, com a propietària, e de aquí no puguin ésser levats si no per esmerços fahedors en censals morts o altres rendes a conexença dels dits sdevenidors marit e muller e del magnífich mossèn Bernat Margarit e en sa absència o defalliment del dit mossèn Luys Margarit o de son hereu⁸⁴ e dels sobrevivents d.ells. E axí sie fet tantes vegades quants los dits censals e los smerços dels preus de aquells fahedors seran luhits durant lo dit matrimoni. E les cartes del dits esmerços sien dressades al dit mossèn Andreu Ycard com a usufructuari durant lo dit matrimoni e a la⁸⁵ dita senyora na Elienor com a propietària.

Ítem la dita senyora na Elienor, de voluntat e consentiment del dit sdevenidor marit seu, fa e ferme al dit magnífich pare seu e als seus donació, absolució, diffinició, remissió⁸⁶, cessió e fi de tots e sengles drets a ella pertanyents e ho pertanyer devents / ara o en sdevenidor en los béns dels dits pare e mare seus axí per rahó de legítima paternal e maternal e suplement de legítima e en lo creix o donació per nesses per lo dit mossèn Bernat Margarit fet a la dita senyora na Yolant, muller sua, en temps de llurs núpcies, e pel dit senyor cardenal⁸⁷, com per altres qualsevol rahons o causes. E més li fa donació e cessió del dit legat de sinchcents ducats d.or a ella fet per lo dit reverendíssimo senyor cardenal, quondam oncle seu, e encare de qualsevol legat a ella fet per la dita senyora na Yolant quondam mare sua e encare de qualsevol dret que li pertangués e a la herència de la dita senyora sa mare de la qual, segons se aferma, ensemps ab altre, és hereva⁸⁸. Exceptats, emperò, vincles, substitucions e fideycomissos en favor de la dita senyora na Elienor apposats e apposadors en qualsevol testaments o cartes e successions ab intestat e si lo dit pare seu

83 Al marge esquerre, donació e en lo prop dit capítol és contengut per ço lo dit mossèn Bernat [Mar] Margarit, com axí sie stat pactat e avengut entre les dites parts, convé e promet a la dita senyora Elienor, filla sua, e al dit mossèn Andreu Ycard, sdevenidor marit seu, que serà e, ab lo present, vol ésser tengut als dits sdevenidors marit e muller de ferma e legal evicció dels dits censal e o censals per ell compradors dels demunt dits XI milia solidos sobre lo General de Catalunya vells ço és de aquells ya smerçats ans de les turbacions del Principat de Catalunya per fets e contractes propis seus e o per no haver-hi dret lo dit mossèn Bernat Margarit ne aquells qui ell succehiria en los dits censals. E noresmenys promet donar quití e desembergar de totes obligacions lo demunt dit censal de pensió de XXVIII lliures III solidos III diners e de preu de XIII milia solidos qui.s reb sobre la dita universitat de la dita ciutat de Mallorques cascun any a XVIII° de noembre e per ço obligue tots sos béns. Renuncie a totes leys contrafahents e o jure.

84 e en sa absència o defalliment del dit mossèn Luys Margarit o de son hereu, interlineat.

85 e a la, interlineat i escrit damunt e dels, cancel.lat.

86 Segueix e fi, cancel.lat.

87 e pel dit senyor cardenal, interlineat.

88 Al marge dret, e encare de qualsevol dret que li pertangués e a la herència de la dita senyora sa mare de la qual, segons se aferma, ensemps ab altre, és hereva.

més li volrà donar o deixar; a les quals coses lo dit mossèn Andreu Ycard consent e ho juren; renunciants a benifet de menor edat e a restitució ab íntegre segons demunt e a tot altre dret e ley contrafahents. Ítem és concordat entre les dites parts que lo dit magnífich mossèn Bernat Margarit hage e sie tengut donar tot lo compliment de tots los títols dels censals demunt dits axí de Mallorques com del General a totes ses⁸⁹.

Ítem los dits magnífichs mossèn Bernat Margarit e senyora na Elienor, filla sua, de una part, e los dits magnífichs senyora na Ysabel, muller del dit magnífich mossèn Pere Ycard quondam, e mossèn Andreu Ycard, fill seu, de la part altre, sots pena o arres de deu milia florins d.or de Aragó guanyadora per lo tot tantes vegades com serà contrafet a la part obedient e perdedora a la part contrafahent, la qual pena pagada o no graciosament remesa noresmenys les coses en lo present capítol contengudes se hagen a complir⁹⁰, tenir e servir ab tot efecte, prometent la una part a l.altra e endessemps, ço és los dits sdevenidors marit e muller que faran e compliran e los altres que daran obra ab acabament, tota excepció remoguda sots la dita pena, que lo dit matrimoni se farà e.s complirà ço és per paraules de present o les sposalles per tot lo mes de setembre primer vinent e ab benedició ecclesiàstica o les nosses d.assí per tot lo⁹¹ mes de janer primer vinent; e que entretant no consentran en altre matrimoni ni faran o diran res per que lo dit matrimoni se pugue torbar⁹², empatxar o tardar⁹³ en alguna manera. E per les coses en lo present capítol contengudes les dites parts obliguen tots llurs béns e de cascú insolidum. Renuncien a totes leys contrafahents e ho juren en virtut del qual jurament⁹⁴ los dits mossèn Andreu Ycard e senyora na⁹⁵ Elienor afermen ésser menors de XXV anys maiors emperò / de XX. Renuncien a benifet de menor edat e a restitució ab íntegre e a tot altre dret e ley contrafahents.

Entes emperò e declarat que sens incorriment de la dita pena los termens de les dites sposalles e nosses puguen ésser allargats e acursats una vegada e moltes a conaxença dels magnífichs⁹⁶ frare March de Muntbuy, del orde de la sagrada casa de Sant Joan de Iherusalem, comendador de Xalamera, e de mossèn Ffrancesch Benet de Guimarà, vervessor, senyor de la baronia de Abella, abdosos concordos.

E volen les dites parts que dels presents capítols e de cascú de aquells e de les coses en aquells contengudes sien fetes a les dites parts e a cascuna de aquelles tantes cartes com demanades e requestes seran ab totes⁹⁷ clàusules oportunes e necessàries a conaxença del notari qui aquells testificarà substància del⁹⁸ fet no mudada.

Et ideo.

89 Illegible
 90 Segueix e, cancel.lat
 91 per tot lo, interlineat i escrit damunt a quinze del, cancel.lat
 92 Segueix o, cancel.lat
 93 o tardar, interlineat
 94 Segueix los, cancel.lat
 95 na, interlineat
 96 Segueix mossèn, cancel.lat
 97 Segueix clau, cancel.lat
 98 Segueix fet, cancel.lat

L'excursionisme i Cristòfol Colom

Per Jaume de Ramon i Vidal

PREÀMBUL

Segurament, al llegir aquest títol podeu pensar que sóc un ximple i que entre el moviment esportiu i cultural de l'excursionisme català i l'eminent personatge no existeix cap relació. Els que gaudiu d'una imaginació literària creureu, potser, que l'almirall va fer senderisme pels Àndes i que va assolir cims com el Huascarán, el Cotopaxi o l'Aconcagua. Però Colom era un navegant, un home de mar, molt allunyat dels qui sentim la passió per la muntanya. A més, en els seus tres viatges va conèixer molt poc d'aquest territori immens que és el continent americà.

La veritable relació entre el nostre esport i Colom és que foren majoritàriament excursionistes els que cregueren i divulgaren la teoria historiogràfica que defensa la catalanitat de l'Almirall.

Mentre feia la recerca vaig descobrir que la vinculació de l'excursionisme cultural i el destacat navegant incloïa altres fets a l'anteriorment esmentat, i els exposo, perquè crec que, com a mínim, tenen una certa curiositat.

Tinc la intenció d'homenatjar l'amic que va ser per a mi un referent cultural i que va obrir-me camins de coneixement i va presentar-me un grapat d'erudits, que amb les seves aportacions, han contribuït al desenvolupament de la nostra història nacional. I crec que la millor manera de fer-ho és vinculant dues de les grans passions del Pere. L'excursionisme i la catalanitat de Colom.

Per acabar aquest preàmbul vull donar les gràcies a l'amic Joan Cervera que m'ha proporcionat fonts documentals del seu arxiu. I a la família Català-Dalmau reiterar-los, el que ja saben, la meva estima personal, especialment al Rafael Català amb el que compartim estudis, ideari i sentiment de país.

DE L'EXPOSICIÓ UNIVERSAL FINS A FINALS DEL SEGLE XIX

El 1888 l'Ajuntament de Barcelona, aprofitant la remodelació de la ciutat a causa de l'Exposició Universal, va decidir aixecar com a culminació de les obres de millora del litoral un monument a Colom de seixanta metres d'alçada.

Va ser inaugurat l'1 de juny en plena Exposició i es va convertir en un dels referents de la ciutat. L'alcalde Francesc de Paula Rius i Taulet en va ser el gran valedor. L'obra va generar certa polèmica ja que el pressupost inicial de 300.000 pessetes es va superar de molt i la subscripció popular que l'havia de sufragar fou insuficient i va acabar pagant-la l'Ajuntament de les seves arques.

Explico aquest fet per lligar-lo amb la curiositat que en el museu del Centre Excursionista de Catalunya -fruit de la reunificació dels museus de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i de l'Associació d'Excursions Catalana-, el qual es nodria de les aportacions dels socis, llegats testamentaris i modestes adquisicions, hi havia, entre teules i làpides romanes, capitells, monedes, ferros forjats, rajoles, ceràmiques, vidres, àmfores i objectes de tota mena, la ploma amb que fou signada l'acta de col·locar

la primera pedra del monument a Colom cedida pel soci del CEC Francesc de Paula Rius i Taulet⁹⁹.

El 1892 fou la primera vegada que es va commemorar a Catalunya l'efemèride del descobriment d'Amèrica. Es van crear comissions amb les principals institucions i entitats representatives del país. Fou una gran festa ciutadana, s'organitzaren curses de braus, funcions religioses, congressos, focs d'artifici, concerts, competicions esportives i concursos de tota mena. Els diaris i revistes del moment en són la principal prova, ja que, un allau d'articulistes varen omplir planes i planes parlant sobre el sentit de la commemoració.

Santiago Rusiñol va publicar un escrit a La Vanguardia del 4 d'octubre en el qual defensava que Colom era nadiu de Sitges i que, de fet, havia descobert Amèrica uns anys abans, concretament el 1458 sortint de Sitges amb un vaixell construït, també, en aquesta població del Garraf. Josep Roca i Roca va criticar el pare Boil, company de Colom en el segon viatge, pel tracte cruel que es va dispensar als indis. Xavier Alemany es va apuntar a la teoria del pre-descobriment insinuada irònicament per Rusiñol i Jacint Verdaguer, Víctor Balaguer, Àngel Guimerà i Apel·les Mestres van publicar abrandats versos recordant la gesta.

Fotografia de l'escultura del Monument a Colom "Arxiu Benet-Segarrenc, fons Mitjana"

L'1 d'octubre de 1892, segons acord de la Junta directiva del CEC de 8 de juliol, es va celebrar al Saló de Congressos del Palau de Ciències una solemne sessió literària – musical per commemorar l'efemèride

99 Olivé i Guilera, Francesc. El museu del Centre <http://docs.cec.cat/public/elmuseudelcentre.pdf>.

americana. Va obrir l'acte el president Antoni Rubió i Lluch¹⁰⁰. Posteriorment, es van recitar poesies, s'interpretaren cançons, es llegiren treballs dedicats al descobriment i a Colom, a les cultures americanes, així com cançons populars catalanes. Destaquem la biografia *Un català il·lustre* referida al pare Bernat Boïl feta per Josep Reig i Vilardell¹⁰¹. L'acte va tenir molta repercussió en la premsa catalanista. En podem llegir una ressenya a *La Renaixença* del dia 3 d'octubre. Trobem publicat, també, en quatre lliuraments a *La Veu de Montserrat*¹⁰², el discurs d'Antoni Rubio i Lluch.

El 26 de novembre de 1898 Ramon N. Comas llegí al CEC la conferència biogràfica del navegant, geògraf, cartògraf i eminent savi del segle XV, Jaume Ferrer de Blanes (Vidreres 1445–Blanes 1523) en la que defensava que era excursionista però també un dels mestres de Cristòfol Colom. Ho publicaren en el butlletí del desembre¹⁰³.

LA POPULARITZACIÓ DE LA TESIS DE LA CATALANITAT DE COLOM DURANT LA DICATADURA DE PRIMO DE RIVERA 1927-1930

L'any 1927, Gregori M. Suñol, soci del CEC, va donar una conferència al local social parlant de Fra Bernat Boïl company de Colom, en el marc del cicle de conferències sobre viatgers i exploradors catalans organitzat amb motiu del cinquantenari de l'entitat¹⁰⁴.

La catalanitat de Colom la va popularitzar a casa nostra l'estudiós peruà Luis Ulloa¹⁰⁵ el 25 i 27 de maig de 1927 en una conferència dictada a l'Ateneu Barcelonès i el dia 28 del mateix mes al Centre Excursionista de Catalunya com a clausura del cicle de conferències sobre viatgers i exploradors catalans. Ulloa la titulà *Resum de les meves investigacions sobre la nacionalitat catalana de Colom*. Li van fer de teloners el president del CEC Francesc Maspons i Anglasesell que parlà de textos legals sobre l'estrangeria dels catalans en relació a Castella i Francesc Carreras Candi amb la lectura d'una carta de 1473 del Consolat de Mar sobre l'origen corsari de l'Almirall. El Centre lliurà còpia d'aquesta troballa a l'investigador peruà¹⁰⁶. L'acte va tenir un gran èxit i es difongué ràpidament entre la societat catalana ja que va ser la primera conferència de l'entitat radiada en directe per Radio Barcelona. Luis Ulloa va reafirmar la seva

100 Fou el primer president del Centre després de la reunificació de les dues entitats deganes l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i l'Associació d'Excursions Catalana en el període 1891-1892. L'any 1907, en crear Enric Prat de la Riba l'Institut d'Estudis Catalans, en fou el primer president.

101 Butlletí del CEC, any II, juliol - setembre 1892, número 6 pàgines 40 i 41.

102 La Veu del Montserrat. Núm. 44, 45, 46 i 47 de 1892.

103 Butlletí del CEC. Núm. 47, desembre de 1898, pàgines 285-297, fa referència a Colom a la pàgina 293.

104 Butlletí del CEC, febrer de 1927, número 381, pàgina 72.

105 Lima 1869-Barcelona 1936. Per conèixer més: Català i Roca, Pere "Luis Ulloa i Cisneros: esbós de biografia" Butlletí del Centre d'Estudis Colombins. Núm.7-8. Barcelona 1992, pàg. 11-16.

106 Per això en la "Colección Bolívar Ulloa" del Archivo Central del Ministerio de Relaciones Exteriores del Perú està guardat amb la referència núm. 9 caja CBU.1 n° File 2.2 Sig. Top 4.F.10.1 dos fulls mecanografiats del Centre Excursionista de Catalunya en relació a un avis notarial en llatí de Joan Fogassot procedent de les actes del Consolat de Mar i del Consell de Mercaders de Barcelona en què es donava avis d'un corsari anomenat Colom que comandava set naus, datat a Barcelona el 3 d'octubre de 1473. El 1926 Luis Ulloa havia exposat la seva teoria a la Societat d'Americanistes de París. La conferència del dia 28 al CEC apareixia anunciada a La Vanguardia el 27 de maig de 1927 pàgina 7 i en el mateix diari del dia 29 se'n publicà la crònica. La conferència del CEC apareix citada en l'apartat "Noves" del butlletí de juny de 1927, núm. 385 pàgina 237.

tesi amb la publicació del llibre *Cristòfor Colom fou català. La veritable gènesi del descobridor* el qual va ser traduït per Domènec de Bellmunt (pseudònim de l'escriptor i publicista Domènec Pallerola). Aquest llibre era la primera part del seu estudi, obra aleshores inèdita. Després de la publicació sencera del seu treball en dos volums en francès es publica la resta que faltava en català amb el títol *Noves proves de la catalanitat de Colom. Les grans falsedats de la tesi genovesa* amb pròleg de Ferran Valls i Taberner director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, president de l'Ateneu Polytechnicum i soci del CEC¹⁰⁷. La traducció la va fer Jaume dels Domenys (pseudònim de l'escriptor Alfons Maseres).

Luis Ulloa en el pròleg de *Cristòfol Colom fou català* diu: “Correspon la tasca principal a la intel·lectualitat catalana, al poble català en general...”¹⁰⁸ de seguir indagant per arribar a aconseguir proves inqüestionables. I la societat civil catalana accepta el repte d'Ulloa i la seva tesi lluny de quedar en una anècdota. Ràpidament va ser propagada per l'excursionisme i la incorporà la historiografia catalana encapçalada per Antoni Rovira i Virgili el qual va escriure'n favorablement, encara que amb cautela, al volum setè de la seva *Història de Catalunya*. Ferran Soldevila l'exposa en la seva història del país tot dient, això sí, que era una tesi d'Ulloa i no manifestant-s'hi ni a favor ni en contra: “El descobridor Cristòferens o Cristòfor Colom, era, segons l'opinió més correntment admesa, un italià de Gènova o del Genovesat. Tanmateix, s'ha obert pas una tesi, sostinguda i desenrotllada inicialment per l'historiador peruà Lluís Ulloa -gran especialista en les qüestions de la descoberta- segons la qual Colom hauria estat català. Aquesta tesi, que ha forçat, d'altra banda, a un nou plantejament i a una revisió de molts altres aspectes de la descoberta. (...) La tesi catalana es basa, sobretot, en el nom de Colom, nom català donat per cronistes i documents al descobridor, amb preferència al de Colón i al de Colombo; en els catalanismes observats en la lletra de Colom a Santàngel; en l'heràldica colombina, que és, segons eminents especialistes, netament dins l'heràldica catalana, en la tradició existent entre els historiadors catalans dels segles XVI i XVII relativa a la influència dels catalans en la descoberta i, fins i tot, a l'origen català de Colom, si bé nascut a Gènova”, tesi sostinguda per l'historiador siscentista Serra i Postius. Aquesta mateixa tesi ha estat sostinguda per un dels darrers biògrafs de Colom, Salvador de Madariaga, el qual arribà a la conclusió que el descobridor “*era un descendent de jueus catalans emigrats a Itàlia*”¹⁰⁹. També va donar-li suport l'historiador, polític i soci del CEC des de 1909 Lluís Nicolau d'Olwer. De l'impacte de la teoria d'Ulloa, Miquel Coll i Alentorn n'escriu unes opinions titulades *La catalanitat del descobridor d'Amèrica* exposades a l'Acadèmia Calassànica el juliol de 1927 i en les que acaba dient: “El fet que el propugnador actual de la catalanitat de Colom no sigui català (...) revesteix de més garanties la seva argumentació ja prou sòlida per ella mateixa, i n'allunya tota sospita d'apassionament pseudo-patriòtic. La nostra gent, per altra part, ha sabut rebre com calia i agrair com es mereix l'esforç del savi peruà (...)”¹¹⁰.

107 Ferran Valls i Taberner havia fet aquest pròleg per el llibre *Colom fou català* però en una carta de Luis Ulloa a Ferran Valls li diu que el llibre ja estava al impressor i que el pròleg es publicarà en la seva segona edició. Albardaner i Llorens, Francesc “cartes Inèdites de Luis i Bolivar Ulloa”. Butlletí del Centre d'Estudis Colombins. Any XVI, número 46 febrer del 2009 pàgines 10 a 19.

108 Ulloa, Lluís *Cristòfol Colom fou català*. Llibreria Catalonia. Barcelona 1927, pàgina 22.

109 Soldevila, F. *Història de Catalunya*. Ed. Selecta, 3ª edició Barcelona 1977 pàgines 334 i 335. I més resumit ho torna a exposar al seu *Resum d'història dels Països Catalans*: “En general, el descobridor és considerat com a genovès, però no manquen historiadors que, amb vàlids arguments, sostenen que era català” Soldevila, F. *Resum d'història dels Països Catalans*. Ed. Barcino, Barcelona 1987 pàgines 94 i 95.

110 Coll i Alentorn, Miquel *Obres III. Textos i Estudis de Cultura Catalana. Història 2*. Ed Curial i Abadia de Montserrat. Barcelona 1992 pàgina 391.

L'acceptació de la tesi i la seva difusió tant pels intel·lectuals com pels excursionistes no la podem desvincular de la situació política del moment en plena dictadura de Miguel Primo de Rivera i de la imposició d'un nacionalisme espanyol ranci i casernari violent i combatent a tot allò que significués una identitat catalana. Ulloa proporcionà un tema, allunyat de la política, però que servia per combatre l'ideari uniformador espanyolista donant així un motiu d'orgull a una identitat pròpia.

Entre els excursionistes il·lustres que potenciaren la tesi defensada per Ulloa i les iniciatives de noves investigacions sobre l'origen del navegant trobem el jurista i president del CEC de 1925 a 1931, Francesc Maspons i Anglasesell¹¹¹, el geògraf, historiador i primer director del butlletí del CEC Francesc Carreras Candi, que es qui fixa l'ortografia catalana de Colom i presenta, en la sessió del dia 1 de juny de 1927 de la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el seu estudi sobre el corsari Colom i publica un article titulat *Colom i altres corsaris, atacant les costes catalanes (1473-1474)*. Carreras Candi diu sobre l'obra d'Ulloa en el butlletí del CEC de juliol de 1927: "Molts dels que escoltàrem los raonaments del senyor Ulloa, convençuts que, tanmateix, estava encertat, tenim d'atansar-nos a ell, fer-li costat, ajudar-lo en el possible, portats per l'amor a la història general d'Amèrica i per l'afecte a les coses de la nostra terra (...) El senyor Ulloa, impossibilitat de regirar arxius catalans, per no poder-se dedicar a aquesta tasca, vol que les seves afirmacions siguin controlades per la intel·lectualitat catalana"¹¹². També trobem Gonzal de Reparaz (fill) que dona dues conferències a la sala d'actes del CEC el 1927, la primera el 23 de febrer amb el nom *Els cartògrafs i llur influència en l'era dels grans descobriments geogràfics* i la segona el 22 de juny sota el títol *Colom i algunes pàgines terboles del descobriment d'Amèrica*¹¹³, Ferran Valls i Taberner, Elies Serra i Ràfols, Enric Mitjana de las Doblas i Ricard Carreras i Valls¹¹⁴.

L'eminent folklorista Rossend Serra i Pagès, que havia estat secretari del CEC el 1900, vicepresident sota la presidència de Cèsar August Torras, president de la secció de Folklore i medalla d'or del CEC el 1924, va fer el 6 de juliol de 1927 la conferència *Sobre la catalanitat de Cristòfol Colom* a la sala d'actes. Publicant-li un resum La Vanguardia del 15 de juliol i el butlletí de l'entitat a l'agost¹¹⁵.

El 5 de gener de 1928 Francesc Maspons pronuncià la conferència sobre l'obra de Luis Ulloa *Cristophe*

111 Era soci del Centre des de 1879. Armengol, Ferran "Francesc Maspons i Anglasesell, jurista i home d'acció" Revista del Centre d'Estudis Jordi Pujol. Desembre de 2009 pàgina 73. I també a AAVV Centre Excursionista de Catalunya 120 anys d'història. Ed. CEC Barcelona 1996 pàgina 90.

112 1862 -1937. Llettrat, acadèmic, historiador. Soci del CEC des de 1981, va ser de la directiva en varies ocasions. Hi donà moltes conferències i publicà nombrosos articles al butlletí. L'estudi surt citat a La Vanguardia del 15 de juny de 1927 pàgina 10 i trobem una nota pràcticament idèntica al El Noticiero Universal del dia 14. Butlletí del CEC, juliol de 1927, número 386 pàgines 241-264.

113 Era soci des de 1922. Les conferències surten referenciades al apartat "Crònica" del butlletí del CEC el març i l'agost de 1927, número 382 i 387.

114 Ferran Valls era soci del CEC des de 1912. Elies Serra presenta la conferència Els viatges medievals dels catalans a l'Atlàntic el 9 de febrer de 1927 referència al butlletí del CEC número 382 de març de 1927. Ricard Carreras i Valls Barcelona 1881 – 1937. Era soci del CEC des de 1898. Charles J. Merrill comenta que Ulloa no creia que fos un aliat útil ja que la barreja de fets i conjetures en els seus llibres feia que alguns dels seus lectors qüestionessin la tesi. En canvi va agrair les aportacions de Enric Mitjana de las Doblas. Colom 500 anys enganyats. Ed. Cossentània, Barcelona 2010, pàgina 98.

115 "Gacetillas" La Vanguardia 15 de juliol de 1927 pàgina 7. Butlletí del CEC, agost de 1927 número 387 pàgines 297-309. Referència a l'apartat "Crònica" ibidem pàgina 314.

*Colombe, catalan*¹¹⁶. El 9 de febrer Ricard Carreras i Valls va presentar al CEC el seu treball *L'Origen català del primer descobridor d'Amèrica, en Joan Cabot* on intenta demostrar la prioritat de Cabot sobre Colom¹¹⁷. El juny el periòdic *Excursionisme* publica *L'estudi crític del descobridor d'Amèrica amb aportació de dades demostratives de la seva catalanitat* extret d'una conferència de Ramon Duran i Albesa donada al CEC el 25 de maig en la qual sosté que Colom procedia de l'antic vescomtat de Bas, a la Garrotxa¹¹⁸. També es publicà a Reus l'obra de Ricard Carreras *La descoberta d'Amèrica: Ferrer, Cabot i Colom* amb pròleg d'Ulloa¹¹⁹.

L'octubre de 1929 per acord d'Assemblea i a proposta de Maspons els socis del CEC envien un missatge a Luis Ulloa per encoratjar-lo en els seus treballs sobre la catalanitat de Colom: "El Centre Excursionista de Catalunya que sigue con vivo interés sus trabajos sobre Colón, con ocasión de inaugurar su curso académico se complace en transmitirle el testimonio de su simpatía" i aquest els hi dona les gràcies en una carta datada a París el 26 d'octubre. L'1 de desembre Ricard Carreras Valls donà la conferència a l'Ateneu Tortosí, de Tortosa, *El català Xpo Ferens Colom de Terra Rubra. Descubridor d'Amèrica*. Diu la ressenya publicada a *La Veu de Catalunya* del dia 4 de desembre, diari del qual el conferenciant n'era col·laborador, que l'ateneu presentava un aspecte brillantíssim amb una concurrència que omplia el local a vessar i entre els concurrents els millors de la intel·lectualitat local. Cal destacar el també defensor de la tesi catalana de la nacionalitat del descobridor i arxiver de la ciutat Enric Bayerrri i Bartomeu.

Ricard Carreras afirmà que la documentació consultada el va portar a la conclusió que Colom va néixer en el petit lloc de Riba-Roja a la Ribera d'Ebre: "L'historiador abans que tot es deu a la veritat, i la veritat neta i crua, sense eufemismes, és la que es desprèn dels antecedents exposats. Ja sé que no tothom interpretarà de la mateixa manera les dades i documents que modifiquen radicalment la història clàssica sobre l'afer de Colom, i ja sé que algú àdhuc interpretarà tendenciosa la meua manera d'exposar la qüestió. Jo no sé què dir-hi. Reconec que en el meu treball no m'ha mogut altre incentiu que el de la recerca de la veritat, i si algú vol veure-hi altres fins s'equivoca". La conferència li publicaren en forma de llibret un grup de socis de la Lliga Regionalista del barri de Gràcia de Barcelona el 1930 amb gravats i documents inèdits, i un índex cronològic per a la seva biografia fins a 1487 i amb textos amb català, castellà, francès, italià, anglès i alemany per aconseguir major difusió¹²⁰.

A finals de gener de 1930 La Vanguardia publicà l'article del lletraferit administrador del CEC Francesc Caula *Por la verdad histórica* escrit el 15 de gener a Sant Joan Les Fonts on accepta les tesis d'Ulloa però desmenteix algunes derivacions de la teoria fetes per Ramon Duran i Albesa. Ricard Carreras i Valls publica *Catalunya descobridora d'Amèrica*¹²¹.

116 La Vanguardia, 4 de gener de 1928 pàgina 12. Apareix una nota en l'apartat "Crònica" del Butlletí del CEC de febrer de 1928, número 393, pàgina 70.

117 "Crònica" Butlletí del CEC de març de 1928, número 394, pàgina 106.

118 Excursionisme núm. 6 del 22 de juny de 1928. "Crònica". Butlletí del CEC, juny de 1928, número 397, pàg.235.

119 Ressenya del llibre firmada per Gonçal de Reparaz fill al apartat "Bibliografia" del Butlletí del CEC de juliol de 1928, número 398, pàgines 279-286 i també a La Vanguardia del 5 d'octubre de 1928 pàgina 12.

120 La Vanguardia 29 d'octubre de 1929 pàgines 14 i 15 i 1 de novembre pàgina 11 i 12. "Noves" Butlletí del CEC de novembre de 1929, número 414, pàgina 413. Carreras Valls, R. El català Xpo Ferens Colom de Terra Rubra. Descubridor d'Amèrica. Ed. Grup de socis de la Lliga Regionalista de Gràcia. Barcelona 1930 pàgina 11.

121 La Vanguardia 30 de gener de 1930 pàgina 26. La nota de Carreras i Valls aparegué a La Vanguardia del 26 de març, pàgina 4.

Luis Ulloa va donar el 7 d'abril una conferència al CEC. Es va omplir la sala d'actes amb la presència de personalitats com Maspons, Carreras Candi, Nicolau d'Olwer i Mas Yebra en representació de la Diputació de Barcelona i es va publicar en el butlletí sota el títol *La pre-descoberta d'Amèrica i la personalitat del descobridor* la memòria presentada al Congrés d'Història Hispanoamericana de Sevilla d'aquell any, resum de treballs anteriors en que defensa que Colom havia fet un viatge previ a Amèrica el 1477 abans de parlar amb els reis Catòlics, que no era genovès de la família del teixidor de llana Domenico Colombo i que era en realitat un corsari català rebel al rei Joan II al servei de René d'Anjou a les ordres del vicealmirall Guillaume de Casenove Coullon cap actiu de la marina de Lluís XI de França. I també publica l'article, de l'estudi exposat a Sevilla, *El pare Ramon Pons i la predicació del cristianisme a Amèrica* destacant que Pons va anar amb Colom en el segon viatge de 1493 i fou el primer catequista a l'illa La Española (Santo Domingo)¹²².

El 16 de juliol *La Vanguardia* reproduïx la crida a la subscripció popular per subvencionar la recerca d'Ulloa i la seva assistència al congrés d'Hamburg. Signen la crida Ferran de Segarra per l'Ateneu Barcelonès, Francesc Maspons pel Centre Excursionista de Catalunya i Ferran Valls i Taberner per l'Ateneu Politècnic. L'Ajuntament també hi va participar amb mil pessetes així com la secció cultural del Centre Excursionista del Vallès i el Club Excursionista de Gràcia. "La nostra entitat, encara que modestament, ha contribuït a la subscripció perquè l'erudit historiador peruà Dr. Luis Ulloa, pogués concórrer dignament a Hamburg, a defensar la seva tesi". El CEC publica una nota a la premsa anunciant les aportacions de la Diputació de Girona, 500 pessetes i el comte de Cerrageria amb 200 pessetes¹²³.

ELS AVENÇOS DE LA TESI DURANT LA REPUBLICA 1931-1939

El maig de 1931 Francesc Carreras i Candi defensa la teoria d'Ulloa en un article a la premsa i Ricard Carreras i Valls publica el llibre *Los catalanes Juan Cabot y Cristóbal Colon*. Enric Mitjana de las Doblas publica en el butlletí del CEC de novembre de 1931 l'article *La casa dels Colom a Barcelona*. I en el noticiari de desembre reproduïxen una carta de Luis Ulloa a Enric Mitjana en que exposa l'impacte que li ha produït l'article i l'anima a seguir amb els seus estudis rigorosos i a investigar les famílies relacionades amb els Colom barcelonins. També aprofita per fer crítica d'altres estudiosos que han publicat treballs abrandats i sense fonament històric a favor de la catalanitat de Colom que el desprestigiaven així com dels tendenciosos contraris a les seves tesis¹²⁴.

L'octubre de 1931 *La Publicitat* publica la lletra oberta que Ricard Carreres i Valls envia a Benito Mussolini en la que criticava la defensa aferrissada que aquest havia fet de l'origen genovès de Colom a partir de la publicació d'una obra monumental en defensa d'aquesta teoria i per rebatre la catalana que anava prenent forma i força. Carreras critica les formes del dictador italià que havia titllat de fantasia imbècil la tesi catalana i li diu que a Gènova poden reivindicar la pàtria d'un Colombo cardador de llana però

122 Anunciada a *La Vanguardia* 8 d'abril de 1930 pàgina 3 i ressenyada a l'apartat "Conferències" del suplement del Butlletí del CEC de maig de 1930. Número 420, pàgina 97. L'article es publica al butlletí del CEC, any XL, agost de 1930, núm. 423 pàgines 242-245 també s'havia publicat una ressenya del segon article a la *Vanguardia* el 8 de juny a la pàgina 29.

123 *La Vanguardia* 16 de juliol de 1930, pàgina 7; 17 de juliol pàgina 7; 23 de juliol, pàgina 24 i 25 de juliol pàgina 7. "Noves, Pro-Ulloa" *Mai Enrera* butlletí del Club Excursionista de Gràcia número 69. Octubre de 1930 pàgina 151.

124 Article de Carreras a *La Vanguardia* 14 de maig de 1931 pàgina 5. Article d'Enric Mitjana Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, any XLI, Barcelona novembre de 1931, número 438 pàgines 354-359. Carta de Lluís Ulloa Butlletí del CEC, gener de 1932 pàgina 37.

que no poden identificar-lo amb el noble navegant que va arribar al nou món i li acava dient: “I el temps senyor Mussolini, ressuscitarà la veritat del noble català i gran navegant Cristòfor Colom, embolcallada en un vel teixit de mentides i que certament havem començat ja a alçar”.

El 24 de novembre de 1931 el diari *La Humanitat* publica una nota de Ricard Carreras i Valls en la que defensa l'origen noble i barceloní de Colom emparentat amb els mallorquins Vallsecha però nat al poble de Verdú on residí fins als 14 anys havent estudiat al proper poble de Pavia. Així, doncs, no hauria nascut a Riba-Roja com havia defensat amb anterioritat. En la mateixa nota informen que aquell vespre donaria la conferència *Colom Català, noves investigacions* a la seu del Club Excursionista de Gràcia. L'acte fou molt concorregut com ens informa el butlletí del Club¹²⁵.

En el suplement del butlletí del CEC de gener de 1932, en un monogràfic sobre Montserrat, Enric Mitjana de las Doblas parla del Montserrat del segle XV i fa referència al monjo Bernat Boïl i també a la catalanitat de Colom citant l'historiador montserratí Pere Serra i Postius (1671-1748) que qualificà l'almirall com d'una família originària de Catalunya i molt devot de la Verge de Montserrat.

El 4 de març Ricard Carreras i Valls dóna la conferència *Importància que té per a Catalunya la veritat de la descoberta d'Amèrica-La genealogia de Colom* al CEC i posteriorment se'n publica una ressenya en el suplement del butlletí del mes d'abril¹²⁶. El mateix mes afirma a la revista *Barcelona Atracció* que te proves de la catalanitat de Colom.

Luis Ulloa publica l'abril de 1932 en el butlletí del CEC, l'article *Entorn de la pàtria i genealogia del descobridor d'Amèrica* on davant de la publicació d'un nou estudi que defensa la tesis genovesa, Ulloa es disposa a desmuntar-la: “Em proposo, en successius articles, d'emprendre un estudi crític del llibre amb el qual els historiadors genovesos volen de nou defensar la tesi que converteix en compatriota seu el descobridor d'Amèrica”. El 25 de novembre Ricard Carreras i Valls exposa aen la sala d'actes del CEC *Descoberta d'un autògraf català de Colom* troballa que havia fet en el seu buidatge de l'Arxiu Notarial en relació a un estudi sobre la història de Catalunya i la seva relació amb la d'Amèrica. El suplement del butlletí de desembre en reproduïx la ressenya¹²⁷.

El gener de 1936 la Unió Excursionista de Catalunya de Sants fa donació entre d'altres llibres de l'obra *Cristòfol Colom fou català* de Luis Ulloa a la biblioteca de la seva entitat germana, la Unió Excursionista de Catalunya de Barcelona. El juliol de 1937 en el butlletí *Mai Enrera*, de Gràcia, un jovenet Alexandre Marcet escrivia el seu primer article que no era altre que una breu semblança biogràfica de Luis Ulloa en

125 La Publicitat. Dimarts 27 d'octubre de 1931. La nota de La Humanitat es un retall de la notícia que Joan Cervera va trobar dins del volum de 1931 dels butlletins del Club Excursionista de Gràcia que havia estat propietat de Josep Buch i Perera i que aquest li havia regalat. Documentació Arxiu Joan Cervera i Bateriu. Apareix una nota al apartat “Cronica” del Mai Enrera butlletí del Club Excursionista de Gràcia número 83, desembre de 1931, pàgina 129.

126 Mitjana de las Doblas, Enric “Montserrat en el segle XV” Suplement del butlletí del CEC número 440, vol XLII. Barcelona gener de 1932 pàgines 18 i 19. Conferència Ricard Carreres suplement del número 443 del butlletí del CEC, abril de 1932, en l'apartat “Noticiari del mes de març: Conferències” pàgines 54-57.

127 Ulloa, Lluís. Butlletí del CEC, abril de 1932 número 443, pàgina 120-131 i juny de 1932 número 445 pàgines 185-195. La nota es de l'article Entorn de la pàtria i genealogia del descobridor d'Amèrica ob. Cit. pàgina 121. Ricard Carreras. Suplement del número 451 del butlletí del CEC, desembre de 1932. En l'apartat “Noticiari del mes de novembre: sessions i conferències”. Pàgines 180-183.

el primer aniversari de la seva mort¹²⁸.

Des de 1927 en què es formula la tesi d'Ulloa a Catalunya fins a finals dels anys trenta, estudis, treballs, troballes de documents, conferències, articles i llibres feren guanyar terreny a la hipòtesi de la catalanitat de Colom.

ELS ESTUDIS SOBRE LA TESI NO S'ATUREN MALGRAT LA DICTADURA FRANQUISTA

Després de la guerra civil, en plena dictadura franquista, la teoria queda aletargada. Això no vol dir que els estudiosos hi haguessin renunciat sinó que seguien indagant en arxius i biblioteques a la recerca d'indicis o del document màgic que els permetés documentar-la definitivament. A mitjans dels anys 50 l'advocat i col·laborador d'Ulloa, Enric Mitjana de las Doblas, va fer amistat a través de l'afició per l'estudi de la heràldica i la genealogia amb Josep Maria Benet i Caparà, fundador de la UEC i dinamitzador d'activitats dins de l'escoltisme i de l'excursionisme i interessat també per l'estudi de la nacionalitat de Colom. Els lligams entre els dos es reforçaren amb el temps i Mitjana li confià el seu arxiu. D'aquesta manera després de la seva mort el 1962 no desaparegueren les seves investigacions sinó que Josep Maria Benet i el seu fill Reinald les difongueren i ampliaren servint de base a les noves recerques que aconseguiren importants progressos¹²⁹.

En Pere Català i Roca seguint les passes de Luis Ulloa, del qual també n'era un gran coneixedor de la seva biografia i bibliografia i coneixedor també dels treballs dels seus immediats seguidors, com Enric Mitjana de las Doblas, obrí camí amb els seus estudis durant més de cinquanta anys a futures investigacions sobre l'almirall al desvetllar incògnites al voltant del personatge i aportar noves dades sempre amb un estricte rigor científic. Quan no podia demostrar amb documentació una teoria l'exposava amb interrogants, introduint el dubte en la ment del lector i l'interès per desvetllar la veritat dels fets, però mai va afirmar res que no es pogués demostrar amb dades. Els seus treballs apunten a una possible confirmació de la hipòtesi, però manquen encara les proves definitives que aclareixin de forma clara i rotunda la catalanitat del descobridor.

128 Apartat "Noticiaris" Butlletí de la Unió Excursionista de Catalunya, gener de 1936 pàgina 13. Mai Enrera Butlletí del Club Excursionista de Gràcia, juliol de 1937, número 140 pàgina 85. La documentació i la informació del article d'en Marcet provenen de l'arxiu de Joan Cervera i Bateriu. Alexandre Marcet soci del Club Excursionista de Gràcia des del 15 anys, en fou president entre 1961 i 1965. El 1941 funda el Grup Especial d'Escalada GEDE i posteriorment la secció de Muntanya. President del Comitè Català de Refugis de la Federació Catalana de Muntanyisme, director tècnic de la revista federativa Vèrtex i president de la FEEC. Distingit amb la medalla de plata de la FEM i el 1993 amb la de Forjador de la Història Esportiva de Catalunya. Se li dedicaren les XIII Jornades de Literatura Excursionista el 2006. És autor de nombrosos articles i diversos llibres de temàtica muntanyenca.

129 Benet que era també soci del CEC, havia estat president de la Unió Excursionista de Catalunya de Barcelona, secretari de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya i un dels primers caps del Minyons de Muntanya creats per Josep Maria Batista i Roca així com el comandant, durant la Guerra Civil, del Regiment Pirinenc número 1 de Catalunya, format principalment per excursionistes i que lluita valerosament al front d'Aragó i defensa la Generalitat durant els fets de maig de 1937. És considerada l'única unitat militar depenent de la Generalitat després de 1714. El seus components reberen el reconeixement de la primera institució amb la concessió a l'associació dels antics pirinencs de la Creu de Sant Jordi el 2001. Per saber-ne mes: de Ramon Vidal, Jaume El regiment pirinenc número 1 de Catalunya. Ed. Dalmau. Barcelona 2004. Enric Mitjana de las Doblas estava treballant en un llibre sobre la qüestió colombina que mai va enllestir, l'esborrany mecanografiat ha estat circulant entre els membres del Centre d'Estudis Colombins. Ens ho diu Charles J. Merrill a Colom 500 anys enganyats. Ed. Cossentània, Barcelona 2010, pàgina 98.

El 1951 va presentar dues comunicacions al Congrés Colombí de Gènova: *Sobre los italianismos observados en la carta de Colón a Santàngel*, en que suggeria l'existència d'un substrat de llengua catalana al castellà escrit per Colom i *Los monjes que acompañaron a Colón en el tercer viaje*. També i en col·laboració amb l'estudiós bibliòfil i soci del CEC des de 1929, Jaume Colomer i Monset, va presentar *Los escritos de Cristóbal Colón y consideraciones sobre sus firmas*. És per això que se'l considera un dels fundadors del Civico Istituto Colombiano¹³⁰.

Del juny a desembre de 1951 va publicar una sèrie d'articles a la revista Tramontane de Perpinyà sobre qüestions colombines que afecten a Catalunya: *Quelcom sobre la teoria d'Ulloa*, *La vinguda de Colom a Barcelona*, *L'exclusió de Catalunya del profit americà* i *Els primers missioners d'Amèrica foren catalans?*.

El 1952 presentà conjuntament amb Jaume Colomer *Iconografía de los Reyes Católicos y del descubrimiento de America a través de la filatelia* en el cinquè Congrés de la Corona d'Aragó celebrat a Saragossa.

El novembre de 1974, novament amb col·laboració amb Jaume Colomer, aporten al Congrés Internacional d'Estudis Americanistes celebrat a Gènova-Rapallo: *Siluetas de Pedro Margarite por el Padre Las Casas* i l'octubre de 1978 també amb Colomer esposen al II Congrés Internacional d'Estudis Americanistes celebrat a Gènova-Arona: *La Barcelona que Pedro Mártir de Anglería conoció en 1493*.

APORTACIONES I AVENÇOS DE LA TESIS EN DEMOCRACIA 1978-2009

Pere Català el 1978 publica en la col·lecció Episodis de la Història de l'editorial Dalmau *Els quatre germans Colom, el 1462* establint els fets biogràfics dels quatre germans contemporanis de Cristòfol Colom: Guillem, Francesc Joan i Lluís, i també *A l'entorn de Cristòfor Colom*. El 1988 Dalmau li publicava el llibre *Els primers missioners d'Amèrica foren catalans?*.

Fou cofundador i membre de la junta del Centre d'Estudis Colombins entitat que aplega tots els que estan interessats en aquesta temàtica i que forma part d'Òmnium Cultural de Barcelona. En el Butlletí del Centre d'Estudis Colombins, trobem un grapat de treballs seus: L'Almirall corsari, Columbus, Columbum, Colonom, Colom (núm. 1, 1991), L'omissió habitual de la partícula de al nom Xristoval de Colomo (núm. 4, 1991), Els documents expedits per Ferran el Catòlic des de Sant Jeroni de la Murtra, el 1493 (núm. 5-6, 1992), El segon viatge colombí també va pagar-lo «Aragó»? (núm. 5-6, 1992), Lluís Ulloa i Cisneros, esbós biogràfic (núm. 7-8, 1992), Per què els Reis Catòlics eren a Barcelona? Encaix històric (núm. 9, 1993), Sobre el port de Palos (resposta indirecta a la qüestió de Pals), Dos testimonis més de l'arribada a Barcelona (núm. 10, 1993), Colom com a pretext (Conferència a la tertúlia del Centre d'Estudis Colombins del 27 d'octubre de 1994), Els consellers de Barcelona en el període 1491-1493 (núm.12-13, 1994), Una estada de Colom a Catalunya (abril- maig 1493), Dues noves notícies sobre Pere (Bertran) i Margarit (núm. 18, 1996), Un heretge de cognom Colom (núm. 20, 1997), El fogatge de 1497 (núm. 21, 1998), Palos, vila dels Pinzón penada (núm. 23, 1999), Veritablement Fernando Colón no sabia on havia nascut el seu pare? (núm. 25, 2000), Disposicions reials per al segon viatge (núm.12-13, 1994.) i Moment històric de Catalunya: el Rosselló i la Cerdanya (núm. 21, 1998) signats amb el pseudònim Dalmau Valls. És autor, a més, de dos Quaderns d'Estudis Colombins: Un frau històric: la relació del segon viatge atribuïda a M. de Cuneo i Pinzonada contra Colom. El 1991 publicava novament als Epi-

130 Congrés Internacional de Estudis Colombins. Gènova, 1951, Volum II, pàgines. 283-290, 371-390 i 181-205.

sodis de la Història de Dalmau *Un corsari anomenat Colom*. I el juny de 1992 Jaume Ramon i Morros n'escrivia una ressenya a Vèrtex i deia: "Pere Català i Roca, que de molt jove està endinsat en l'estudi de la catalanitat del Descobridor, ens ofereix un nou episodi de la història per afegir als treballs anteriors publicats en la mateixa col·lecció (...) L'autor amb una extensa documentació bibliogràfica, exposa i ens fa seguir el fil de les seves investigacions a través dels personatges fins a aconseguir engolir-nos dintre de l'enjòlit engrescador de la personalitat catalana de Cristòfol Colom, quan se sap que ja parlava castellà abans d'anar a Castella i de les catalanades manifestes en molts dels seus escrits. Malgrat la incertesa, el convenciment va arrelant. En Pere Català n'és l'artífex". En la nadala de la fundació Jaume I de l'any 1991 dedicada a L'època de Colom li publiquen l'article *Els llinatges de Colom*¹³¹.

En la revista *Muntanya* del CEC corresponent a octubre de 1992 en Josep Nuet i Badia ens comunica que publiquen: "uns articles sobre la vida americana del segle XVI fets pels estudiosos que van participar en el cicle de conferències organitzat pel Centre per a commemorar el cinquè centenari del descobriment d'Amèrica per Cristòfor Colom. Amb aquesta modesta aportació, el Centre no fa més que continuar una tradició que ve d'antic" i recorda tots els treballs apareguts en el butlletí des del 1927 sobre la catalanitat de Colom. Les conferències que publiquen són les de l'historiador i professor de la Universitat de Barcelona, Miquel Izard *Lluitar contra l'oblit. Sobre les societats d'esclaus fugitius a Amèrica*. Izard és un estudiós molt crític amb les celebracions sobre l'anomenat descobriment ja que això va representar la desgràcia pels nadius que varen perdre cultura, salut i llibertat a mans del colonitzadors. El segon article reproduït és el de l'antropòloga i també professora de la Universitat de Barcelona, Dolores Juliano, titulat *Un déu a imatge i semblança nostra: el mite del bon colonitzador*. Aquell mateix mes en el programa d'activitat publicat a *Excursionisme* informaven de la conferència que donaria Jaume de Ramon i Vidal el 19 d'octubre sobre *Els homes de les terres de ponent a l'Amèrica* organitzada per l'Arxiu Bibliogràfic Excursionista de la UEC de Barcelona i emmarcada en la celebració del cinquè centenari i dins del curs d'història "Coneixem Catalunya encara més". La conferència es va complementar, el diumenge 25, amb una visita a la ciutat de Lleida¹³².

El maig de 1993 el Dr. Josep M. Ainaud de Lasarte va presentar al Palau de la Generalitat el llibre *Colom i el Món Català* una obra col·lectiva del Centre d'Estudis Colombins amb trenta-cinc treballs de rigor científic i de diversos camps d'estudi coordinats per Pere Català i Roca i que vinculaven el navegant amb el nostre espai geogràfic-cultural. El llibre editat per Dalmau va comptar amb el patrocini de la Comissió Amèrica i Catalunya, 1992, de la Generalitat de Catalunya. El podem considerar com un compendi de totes les investigacions i aportacions d'en Pere sobre la qüestió de la nacionalitat de l'Almirall.

El 1999 Pere Català publica en *Acta Històrica et Archeologica Medievalia* dedicada al doctor Manuel Riu i Riu el treball *Contribució a l'estudi dels Bertran (s. XIV), família senyorial de Gelida*¹³³. El novembre de 2002 va presentar la comunicació *Conceptos logísticos en el Diario de a Bordo de Cristóbal Colón* al II Congreso de Castellología a Alcalà de la Selva (Terol). I el 2003 el llibre *Ferran el Catòlic, vidu i "catalanote"*.

Avui en dia, encara que sembli estrany, la relació entre la historiografia sobre la catalanitat de Colom i l'excursionisme es manté. N'és exemple que en el número 46 del butlletí del Centre d'Estudis Colombins

131 Apartat "Llibres". Vèrtex, número 142, juny de 1992 pàgina 261. L'article a la nadala ocupa les pàgines 94 a 107.

132 Muntanya. Barcelona, octubre de 1992, número 783 pàgines 179-188. Excursionisme, Barcelona, octubre de 1992, número 204 pàgina 65 i 66.

133 Números 20 i 21. Ed. Universitat de Barcelona, 1999-2000, volum 1, pàgines 381 -390.

delegació funcional d'Òmnium Cultural corresponent a febrer de 2009 feliciten al Centre Excursionista de Catalunya pel tractament que van fer de la figura de Bernat Boil en l'article d'Ernest Zaragoza *Les ermites de Montserrat* publicat en el número 879 de la revista *Muntanya* i diuen: “Acostumats a llegir un disbarat darrera l'altre en articles i en llibres que tracten el tema de Colom, dona molt de gust poder llegir un article acurat i rodó”¹³⁴ (36).

BIBLIOGRAFIA:

- . AADD Centre Excursionista de Catalunya 120 anys d'història. Ed. CEC Barcelona 1996.
- . AADD Unió Excursionista de Catalunya 75 anys de la història de l'excursionisme català. Ed. UEC Barcelona 2007.
- . ALBARDANER LLORENS, Francesc “Cartes Inèdites de Luis i Bolivar Ulloa”. Butlletí del Centre d'Estudis Colombins. Any XVI, número 46 febrer del 2009 pàgines 10 a 19.
- . ALBARDANER LLORENS, Francesc. “Ens convé als catalans, ara i aquí, que Cristòfor Colom sigui català?”. Quaderns de Vilaniu, número 44, 2003 pàgines 9-12.
- . ALBESA i RIBA, Carles. Excursionisme (1928-1931) un periòdic més enllà de l'excursionisme. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 2003. Biblioteca Serra d'Or.
- . ARAGAY, Ignasi. “El centenari d'un centenari”. Avui dissabte 29 de maig de 1993.
- . ARENAS i SAMPERA, Joaquim “Pere Català i Roca: Saber Ser, Saber Estar” Quaderns de Vilaniu, número 44, 2003 pàgines 27- 32.
- . ARMENGOL, Ferran “Francesc Maspons i Anglasesell, jurista i home d'acció” Revista del Centre d'Estudis Jordi Pujol. Desembre de 2009.
- . Butlletí del Centre d'Estudis Colombins. Any XVI, número 46. Barcelona febrer de 2009.
- . Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya. Anys 1892, 1898, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931 i 1932.
- . Butlletí de la Unió Excursionista de Catalunya, gener de 1936.
- CARRERAS i VALLS, Ricard. El català Xpo Ferens Colom de Terra Rubra. Descobridor d'Amèrica. Ed. Grup de socis de la Lliga Regionalista de Gràcia. Barcelona 1930.
- . CATALÀ i ROCA, Pere. Luis Ulloa <http://www.cecolom.cat/infocaps.php?id=1489>
- . COLL i ALENTORN, Miquel. “La catalanitat del descobridor d'Amèrica”, textos de divulgació històrica. Obres III. Textos i Estudis de Cultura Catalana. Història 2. Ed Curial i Abadia de Montserrat. Barcelona 1992 pàgina 390 i 391.
- . Excursionisme, Barcelona, octubre de 1992, número 204.
- . FERRÁNDEZ, Jaume. Diccionari de l'Excursionisme Català. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 2001.
- . La Humanitat 24 de novembre de 1931
- . Llista de senyors socis fins el 31 de març de 1934. Centre Excursionista de Catalunya, Barcelona 1934.
- . Mai Enrera butlletí del Club Excursionista de Gràcia número 69. Octubre de 1930, número 83. Desembre de 1931.
- . MARCET, Alexandre. “Lluís Ulloa” Mai Enrera, Butlletí del Club Excursionista de Gràcia, juliol de 1937, número 140 pàgina 85.
- . MERRILL, CHARLES J. Colom 500 anys enganyats. Ed. Cossetània. Barcelona 2010.
- . Muntanya. Barcelona, octubre de 1992, número 783.
- . OLIVÉ i GUILERA, Francesc El museu del Centre. <http://docs.cec.cat/pubic/elmuseudelcentre.pdf>
- . La Publicitat 27 d'octubre de 1931.
- . SOLDEVILA, Ferran. Història de Catalunya. Ed. Selecta, 3ª edició Barcelona 1977.
- . SOLDEVILA, Ferran. Resum d'història dels Països Catalans. Ed. Barcino Barcelona 1987.
- . ULLOA, Lluís. llibre Cristòfor Colom fou català. La veritable gènesi del descobridor. Llibreria . Catalònia Barcelona 1927
- . La Vanguardia. Anys 1927 a 1936 . Vèrtex, número 142, Barcelona juny de 1992.

134 “Felicitem al CEC”. Vida del Centre. Butlletí del Centre d'Estudis Colombins. Any XVI, número 46. Barcelona febrer de 2009 pàgina 4.

L'origen de Cristòfor Colom Estat de la qüestió

Per Nito Verdera

Porto gaire bé 49 anys dedicat a estudiar l'origen de Colom i la meva proposta és que l'enigma passa per Eivissa. Itàlia, Portugal i Galícia també ho reclamen, però és impossible ja que la llengua pròpia del navegant era la catalana, com testifiquen la filologia i la lingüística. Hi ha altres teories que fan a Colom natural de Catalunya o de Mallorca, però s'ha demostrat que no podia ser Joan Colom Bertran de Barcelona, perquè va morir abans de 1492, l'any 1484 concretament, mentre que el Colom mallorquí és inviable ja que si hagués existit, era més jove que el descobridor.

Colom va utilitzar nombrosos i importants topònims d'Eivissa i de Formentera -Camarí, Anguila, Barbaria, Saona, Caleta, Rama, Mata, Rates, Martinet, Margalida, Portmany (Puerto Grande)...- per batejar accidents geogràfics que trobava en el Carib, prova que coneixia les nostres illes. També en els seus escrits es troben vocables del català parlat a les Pitiüses. Però la novetat és que Colom puntuava seus escrits amb vírgules suspensives i punts: (/), (/.), (. /), (//), signes desconeguts a Itàlia i Castella, però utilitzats en nombrosos escrits conservats a l'arxiu de la Pabordia d'Eivissa. El descobriment es deu a la Dra Estelle Irizarry, professora emèrita de Georgetown University, Washington, DC, autora de *El ADN de los escritos de Cristóbal Colón* (2009), on explica el sistema de puntuació que utilitza Colom i assenyala que "les correspondències respecte a signes, ús intern i final i freqüència d'ús són les que es donen en terres avui en dia de parla catalana, que estaven sota la Corona d'Aragó, on es troben configuracions idèntiques en la puntuació de manuscrits, com a Eivissa ...".

Quant a la religió de Colom, que la història oficial dona per fet que era catòlic, resulta que no és cert. Hi ha investigadors que han arribat a la conclusió que era jueu convers i criptojuu, com el nord-americà Maurice David (1933), Salvador de Madariaga (1958), Simón Wiesenthal (1973), un servidor de vostès després d'investigar a Jerusalem i Estelle Irizarry, que també proposa que la llengua vehicular de Colom no era un castellà arcaic, sinó el ladí, el judeoespanyol, ple de catalanismes.

ELS COLOM DE DALT VILA

Cristòfor Colom era Colom a Portugal i ja a Castella, González Fernández d'Oviedo l'anomena sempre Colom i també a tots els membres de la seva família. Ara es té l'ADN de Colom, i atès que s'ha comparat amb el d'unes 500 persones vives de cognom Colom, Colombo i Colomb residents a Catalunya, València, Balears, Itàlia i sud de França, resulta que no hi ha coincidències. La meva conclusió és que la família jueva de Colom va adoptar el cognom Colom en convertir al cristianisme.

Els topònims de les Pitiüses usats per Colom en els seus viatges descobridors ens ajuden a relacionar-lo amb la família Colom de Dalt Vila, ben documentada al segle XIV. Apareixen en cartes reals conservades a l'Arxiu Històric i el de la Pabordia, i amb la col·laboració dels historiadors eivissencs Joan Marí Cardona (ja traspasat), Antoni Ferrer Abárzuza i la del canonge-arxiver Francesc Xavier Torres Peters he documentat a diversos membres de la família Colom, notables polítics i mercaders, entre ells Francesc Colom, procurador de l'antiga Universitat i mercader, Guillem Colom, mercader, i Bernat Colom, jurat de la Universitat que es va reunir l'any 1340 amb el rei Jaume III a Perpinyà.

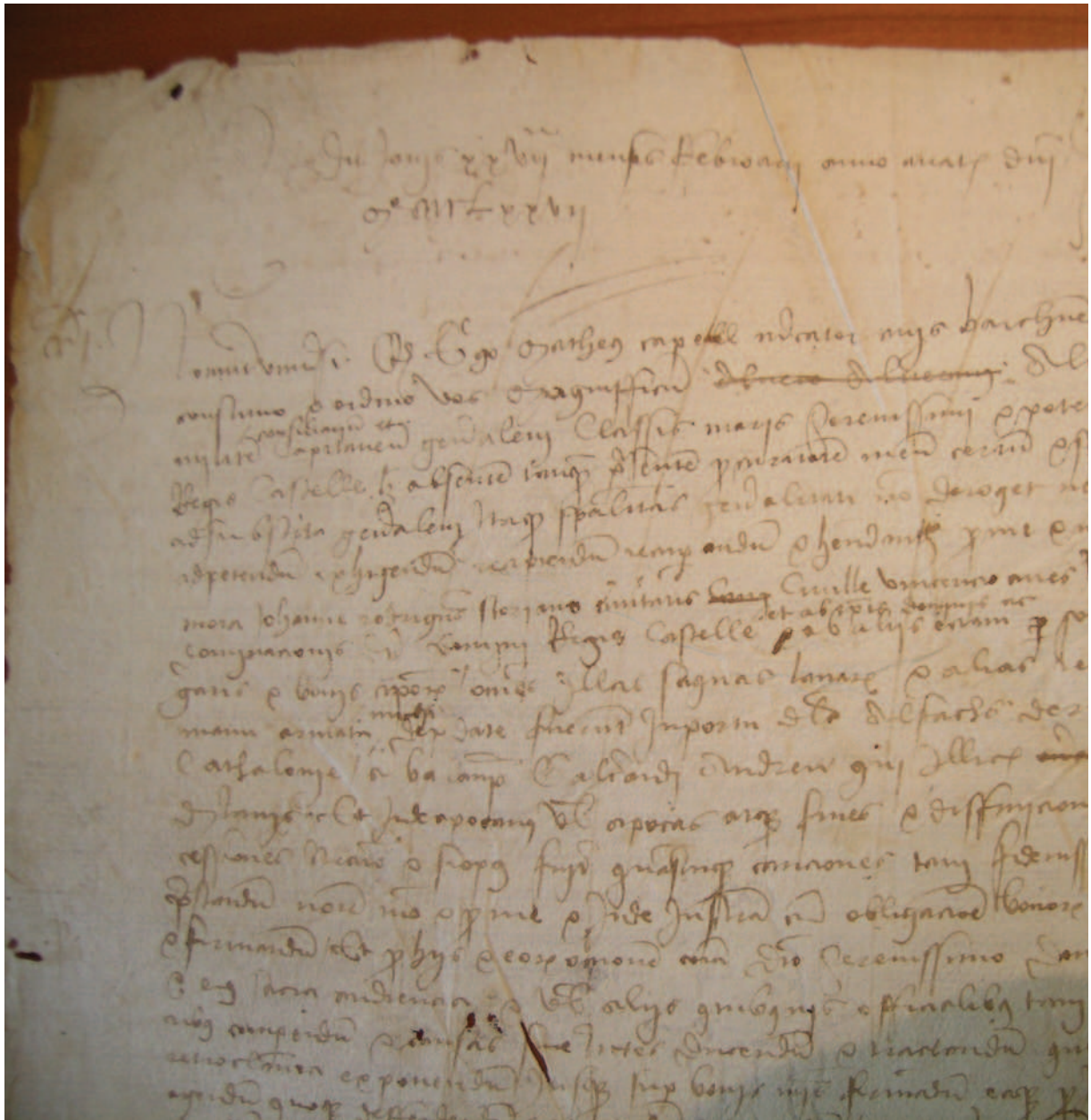
També he situat la casa de Francesc Colom al carrer de l'Esvaidor, vocable que significa matança, assalt, situat entre l'actual convent de les Monges Tancades, la capella de Sant Ciriac i el carrer dels Jueus, del qual encara es conserva un petit tram.

La veritat és que el “Colom eivissenc” és gairebé desconegut a Espanya al no tenir ressò en la premsa de Barcelona, ni la de Madrid, però sí en la de les Balears tot i tenir més presència el fantasmal ‘Colom de Felanitx’, que sempre ha rebut favors del Consell Insular de Mallorca, de les Cases de Balears d'Amèrica i de la Conselleria de Presidència del Govern balear. De manera que per donar a conèixer les meves investigacions he auto editat diversos llibres i pago una web: www.cristobalcolondeibiza.com, que rep moltes visites.

Estic d'acord que seria molt important pel turisme de Mallorca demostrar que Colom era mallorquí. I tant que sí, però per a Eivissa també, ja que comptaria així amb un producte cultural de primer ordre incrustat al cor de Dalt Vila, Patrimoni de la Humanitat. I així està el tema 519 anys després que l'eivissenc Cristòfol Colom descobrís el Nou Món.

Vicente Yáñez Pinzón, company de Colom el 1492, pirata a Catalunya l'any 1477

Per Francesc Albardaner i Llorens

Procura donada per Matheu Capell, mercader de Barcelona a Alvaro de Nava, almirall de la armada de Castella a l'estret de Gibraltar; signada a Barcelona el dia 27 de Febrer del 1477 davant el notari Lluís Jorba. Aquest document és el document més antic que es coneix referent a Vicente Yáñez Pinzón i que demostra que va participar en aquest assalt pirata. També deixa clar que el seu lloc de residència és la vila de Palos a Andalusia. (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Notari Lluís Jorba (238/12) 1472/1482, Plec. Doc.

Diversa:)

L'any 1950, la revista HISPANIA va publicar un article de l'eminent historiadora catalana Núria Coll i Julià, que duia per títol: "Vicente Yañez Pinzón, descubridor del Brasil, corsario en Catalunya", títol que nosaltres hem parafrasejat per dues raons:

El primer motiu, és a causa del fet que en aquest article donem a conèixer un document inèdit directament i estretament relacionat amb el document publicat per la Dra. Coll en l'article ara esmentat i, el segon motiu és per ironitzar lleugerament sobre el pudor que tingué la Dra. Coll al qualificar Vicente Yañez Pinzón com a "corsari", quan nosaltres considerem i podem demostrar abastament, que, a Catalunya, Vicente Yañez Pinzón va actuar com un veritable pirata. També és interessant veure, que per identificar al lector la figura històrica de Vicente Yañez Pinzón, Núria Coll i Julià definí aquest personatge com a descobridor del Brasil, fet que, tot i ser important i cert, resulta una referència molt allunyada del públic en general i, per aquest motiu, nosaltres hem adjectivat o definit aquest personatge com a company de Cristòfor Colom en el seu primer viatge de "descobriment" al Nou Món l'any 1492, ja que la personalitat dels germans Pinzón és ampliament coneguda en l'imaginari col·lectiu de tot l'estat espanyol arran de la gesta del descobriment d'Amèrica.

ELS GERMANS PINZÓN I LA DOCUMENTACIÓ A ELLS REFERIDA.

Els germans Pinzón de Palos de la Frontera són universalment famosos per haver navegat amb Cristòfor Colom en el seu primer viatge de descobriment d'Amèrica. Però aquesta fama universal no es correspon, en canvi, amb el gruix de documentació a ells referida que ens ha pervingut fins a nosaltres, que en general es pot considerar escassa en els casos de Martín Alonso Pinzón i de Francisco Martín Pinzón i abundosa en el cas de Vicente Yañez Pinzón. Del germà gran, Martín Alonso, a causa d'haver mort poc després del seu retorn del viatge americà, tenim pocs documents sobre les seves activitats marineres i alguns documents de caràcter familiar. Tenim informació indirecte seva a través de les deposicions que van fer nombrosos mariners i altres persones relacionades amb Palos de la Frontera, Moguer i Huelva en els plets que Diego Colón, fill del descobridor, va mantenir amb la Corona. Francisco Martín Pinzón va ser un membre discret d'aquesta família i, fins i tot en el primer viatge de Colom, va ocupar el càrrec secundari de "maestre" de la caravel·la Pinta, mentre que els seus germans Martín Alonso i Vicente Yañez actuaven com a capitans de les caravel·les Pinta i Niña, respectivament. I en el cas de Vicente Yañez Pinzón hi ha un abisme entre la documentació que tenim referent a la seva trajectòria d'abans del viatge colombí si la comparem amb la nombrosa documentació existent referent a les seves activitats marineres des del viatge de Colom del 1492 fins a la seva mort.

Dins de la historiografia dels germans Pinzón hi ha una obra de referència obligada com és *Los Pinzones y el Descubrimiento de América* de Juan Manzano Manzano y de la seva filla Ana María Manzano Fernández Heredia, publicada per Ediciones de Cultura Hispánica l'any 1988. Es tracta d'una obra monumental i exhaustiva sobre els germans Pinzón i està presentada en tres toms, essent el tom tercer la transcripció de 195 documents referents a aquests personatges. D'aquest conjunt de documents només n'hi ha cinc datats abans de l'any 1492 i d'aquests cinc només n'hi ha dos que ens parlin de l'activitat marinera de Vicente Yañez Pinzón. Aquesta manca de documentació sobre els germans Pinzón d'abans de l'any 1492 fa que tingui més rellevància la troballa del document que donem a conèixer per primera vegada en aquest article i que, alhora, el converteix en el document més antic, o més reulat en el temps, que tenim d'aquest personatge.

EL DOCUMENT PUBLICAT PER NÚRIA COLL I JULIÀ L'ANY 1950

El document publicat per Núria Coll i Julià està preservat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB, Letres Closes, 1477-1479, 17 v.) i està datat a Barcelona, el primer dia de març del 1477. Donem a continuació la nostra transcripció d'aquest document:

Al potentissimo e virtuosissimo lo senyor Rey de Castella, de Leon, de Sicilia, de Portugal e Primogènit d'Aragó.

Potentissimo e virtuosissimo Senyor:

En la plage de aquesta vostra ciutat son arribades tres calaveres armades; de la una se diu ésser Senyor Ferrandaries Sayavedra, de la altre Pero Vascas de Sayavedra e de la terça Gonsalbo de Struyaga. E los patrons se dien Diego de Mora, de Civilla, Joan Rodrigues Storiano, de Civilla, e Vicens Anes Pinson, de la vila de Pals. E per quant dits senyors e patrons són vassalls e súbdits de la Serenitat Vostra, en aquesta vostra ciutat e encara en tots los lochs de la costa de aquest vostre principat són stats avituallats e tractats com a jermans de tots e com es segur e pertanyent los vasalls de la celsitut vostra esser tractats. Ells empero com a ingrats poch gordant lo servey e honor de la Majestat vostra han usat del contrari. Car apres han acceptats e rebuts tants plers, cortesies e beneficis, han robades quantas fustes han trobades, axi de ciutadans de aquesta vostra ciutat com de altres poblats en aquest vostra principat portant sen violentment lurs robes e mercaderies. E signantment, trobant als Alfachs un balener den Galceran Andreu, per força li han levades e robades vint sachas de lanes e una bala de flassades qui sus dit balener eren carregades del honorable En Mateu Capell, mercader d'aquesta vostra ciutat, home molt virtuós, molt amat lo servey de la Serenitat Vostra. E mes han levades dites calaveres al dit balener totes altres robes que en aquell han trobades. Tals actes potentissimo Senyor per qualsevol persones fetes son detestables e molt odiosos. Empero molt mes com los fan aquells que per nosaltres per contemplacio de la Excellencia Vostra axi fraternalment son stats tractats. Per tant Serenissimo Senyor aquesta vostra ciutat recorrent per dita tanta malvestat e del orde a la acostumada justicia dela Celsitut Vostra quant mes humilment nos es possible per aquella suplicam a Vostra Gran Altesa sia de sa mercè fer restituir e tornar al dit Mateu Capell o aquell lo qual en son nom devant la Excellència Vostra vindrà, les dites XX sachas de lanes e bala de flassades e altres coses que del dit balener li son stades levades. E aço Virtuosissimo Senyor sera exequio de la gran justicia, la qual de Vostra Gran Altesa per virtuosos actes per lo univers se scampa e aquesta vostra ciutat ho acceptara a molt singular gracia e merce. Suplicant a la Santata Trinitat do ala Serenitat vostra victoriosos e desitjats successos. De Barcelona lo primer de març any de CCCCLXXVII

De la sereníssima Senyoria Vostra humils servidors, los conselles de Barchinona.

El primer que cal destacar d'aquest document és la seva data, la de l'any de 1477, ja que explica els títols que donen els concellers de Barcelona a Ferran el Catòlic. Ferran era rei de Sicilia per voluntat del seu pare, que li va regalar aquest títol (1468), comprès dins del reguitzell de títols dels reis de la Corona d'Aragó, poc abans de casar-se. Que Ferran era el primogènit de la Corona d'Aragó, també estava fora de dubtes, però els títols de rei de Castella, rei de Lleó i, molt especialment, el de rei de Portugal, dependrien de l'èxit o fracàs de la guerra de successió al tron del reialme de Castella i Lleó entre Isabel i Ferran per una part i el rei de Portugal i la seva esposa Juana, filla del rei Enric IV de Castella. Queda clar, per tant, que en la Confederació Catalana, excepte a Sicília, el rei era Joan II, pare de Ferran i que en cap cas uns súbdits andalusos eren súbdits del rei de la Corona d'Aragó.

El patrons de les tres caravel·les són anomenats Diego de Mora i Juan Rodríguez Estoriano de Sevilla

més un tercer anomenat pel redactor català com a “Vicens Anes Pinson de la vila de Pals”. Núria Coll i Julià va comprendre immediatament, a l'estudiar aquest document, que aquest tercer mariner era Vicente Yañez Pinzón de la vila de Palos de la Frontera i que tots tres eren súbdits castellans, ja que els anomenen com a “súbdits e vassalls de la Serenitat Vostra”. En cap moment va tenir la temptació de considerar a aquest “Vicens Anes Pinson de la vila de Pals” com a resident a la vila catalana de Pals d'Empordà, pel sol fet que el redactor d'aquesta carta de protesta catalanitzés el nom de la població andalusa de “Palos” en la forma “Pals”. Volem fer aquesta precisió, ja que durant els darrers 15 anys hi ha hagut una bona colla d'estudiosos diletants catalans, que han intentat, per tots els medis, confondre la opinió pública sobre aquest punt, especialment al consistori i habitants de Pals, difonent el frau històric de que Vicente Yañez Pinzón fou veí de Pals d'Empordà, en base a aquest document, i, a més a més, que el port de sortida i de tornada del primer viatge tingué lloc a Pals d'Empordà. Els senyors o armadors d'aquests tres caravel·les eren Fernand Arias de Saavedra, Pedro Vázquez de Saavedra i Gonzalo de Estúñiga, que no eren precisament uns desconeguts a la societat andalusa d'aquella època, i especialment a la sevillana, com podem veure a continuació:

Gonzalo de Estúñiga era el batlle major de les viles i llocs que els comtes de Miranda i de Plasencia posseïen a Andalusia i, segons el cronista Alonso de Palencia, “alcaide” de la fortalesa i de la vila de Palos i això, segons Juan Manzano, el convertia en el vertader “amo” de Palos i el màxim promotor de les expedicions successives des de Palos a Guinea per apresar esclaus. En aquest negoci esclavista hi varen participar els Pinzón i a ell devien una bona part de la fortuna econòmica de la seva casa.

Pedro Vázquez de Saavedra era cavaller “veinticuatro” de la ciutat de Sevilla, així com “trotero mayor” o correu de la Cort i de totes les ciutats i viles del regne, i en especial de Sevilla, càrrec que li concedí el Rei Enric IV. També era batlle de les saques i mercaderies prohibides per enviar a “terra de moros” per mar i per terra. Pedro Vázquez de Saavedra era germà de Fernand Arias de Saavedra i tots dos eren fills de Gonzalo de Saavedra, comanador major de Montalbán i “veinticuatro” de Sevilla.

Fernand Arias de Saavedra també era cavaller “veinticuatro” de la ciutat de Sevilla i com a representant de Sevilla, estava encarregat de la fortalesa de les viles de Utrera, Zahara i Tarifa i estava integrat en la casa i partit de Don Enrique de Guzmán, duc de medina Sidonia.

El document de la Dra. Núria Coll ens parla d'una vertadera expedició de pirateria en aigües mediterrànies protagonitzada per andalusos, tan a nivell de patrons i mariners com d'armadors o senyors de les naus. I cal destacar, que aquesta activitat d'atacs piràtics eren la columna dorsal de l'economia de Palos de la Frontera, excercida sense cap justificació contra vaixells de la Confederació Catalana, o com a complement de les razzies a Guinea en busca d'esclaus. El que va sobtar als concellers de Barcelona és que, malgrat que aquests súbdits castellans haguessin estat ben tractats i avituallats en els ports de la Confederació Catalana, haguessin convertit la confiança en un avantatge per cometre tot tipus de robatoris per tota la costa. Al no haver-hi cap enfrontament bèlic entre els regnes de Castella i Lleó i la Confederació Catalana, al 1477, no veiem cap raó per a considerar com a corsari a Vicente Yañez Pinzón. Com hem dit repetidament, aquest acte de robatori del port dels Alfachs va ser un acte de pirateria i, per tant els seus protagonistes varen actuar com a autèntics pirates.

UN NOU DOCUMENT SOBRE AQUEST MATEIX ACTE PIRÀTIC.

L'Arxiu Històric de Protocols del Col·legi de Notaris de Barcelona és un dels arxius més complets que

tenim els historiadors per anar fonamentant ben sòlidament el coneixement de la nostra història a través de l'estudi de tot tipus de documents, públics o privats, preservats en les seves modèliques instal·lacions. Com a habituals usuaris d'aquest arxiu hem de exposar que, malgrat ser un arxiu molt estudiat, encara s'hi preserven documents molt interessants completament desconeguts i mai abans publicats. Considerem que aquest és el cas del document que presentem a continuació i que vam localitzar el juny del 2010 entre papers solts del notari Lluís Jorba (238/12).

Si el document de la Dra. Coll era una carta de protesta dels consellers de Barcelona davant els reis de Castella, i per tant pertanyent a l'àmbit públic, el nostre document pertany a l'àmbit privat i es tracta d'uns poders que fa el mercader barceloní, perjudicat per l'atac de Vicente Yáñez Pinzón, a l'almirall castellà de la flota de l'estret Alvaro de Nava. Donem a continuació la nostra transcripció del dit document redactat en llatí:

Lloc i data: Barcelona, 27 de Febrer del 1477

Die Jovis XXVII mensis Febroarii anno a nativitate Domini M CCCC LXXVII

“Noverint universi Quod Ego Matheus Capell mercator civis Barchinone ex certa sciencia confirmo et ordino vobis magnificum Alvero de Nave militem, Consiliarium et capitaneum generalem Classis maris serenissimi et potentissimi domini Regis Castelle licet absentem tanquam presentem procuratorem meum certum et specialem ac etiam ad subscripta generalem itaque especialitas generalitati non deroget nec e contra videlicet ad petendum exhigendum recipiendum recuperandum et havendum pro me et in nomine meo a Diego de Mora Johannes Rodriguez Storiano, civitates Civile, Vicentio Anes Pinson ville de Palos patronis calaveras/ fferdinandi daries Sayavedre mariscal; Petri Vasques de Sayavedra / et Gondissalvus de Stuniyega/ dominorum ipsarum calaverarum, compianonis et dominacionis dicti domini Regis Castelle et ab propis dominis ac ab aliis etiam personis indetentis seu obligatis et bonis ipsorum omnes illas Saquas lanorum et alias res et merces que per ipsos manu armati michi depredate fuerunt in portu dels Alfachs Dertuse principatus Cathalonie a balanario Galcerandi Andreu qui illich pro me mercabat de lanis et inde apocam vel apocas atque fines et deffinitiones nequo in titulo cessiones necnon et si opus fuerit quoscumque cauciones tam fedeiussorias que alios prestandum nomine meo et pro me et inde... cum instrumenta obligacione bonorum meorum faciendum et firmandum. Et pro his et eorum ocasionem vestra dicto serenissimo domino Rege Castelle et eius saxra audiencia et vobis aliis quibusvis officialibus tam ecclesiasticis quam secularibus recuperandum ey causas sive lites dicendum et tractandum querelas quoscumque et retro exponendum iueque super bonis meis retroclama. Eaque pro inde obligandum agendum quoque defendendum et exigendum proponendum et replicandum libellos et peticiones dandum et oferendum et lites etiam conrestandum de calumpnia et aliis in anima meam jurandum et jurari petendum ex adverso testes instrumenta et alia probacionum genera producendum et publicari petendum crimina et defectus ac alia oponendum dispitandum allegandum rrenunciandum et concluendum in causa et omnia que in predicto fueri requirentur faciendum sentencias cuiuscumque generi suis audiendum et ab ipsis et a quolibet gravamine et processu si vobis videlicet apelandum a petendum et capiendum et presentandum et appellacionem causas prosequendum et finiendum protestandum quoque requirendum et movendum respondendum replicandum triplicandum ac ultra. Et lites et provisiones quoscumque a dicto domino Rege et vel a quibusvis officialibus obtinendum et ipsas presentandum illis quibus pertineat. Tam ocu-sacione penatis et alios etc., inde fieri faciendum et recipiendum publicum instrumentum seu publica instrumenta. Et emparas sive sequestraciones ac operaciones pro me ey nomine meo faciendum seu fieri faciendum et factas e fiendas absolvii et cancelari consentiendum.

Et procuracionem vel procuracionis ac predicta omnia et singula sustraendum et destrinendum quosvis voluntatis, etc., et denim omnia alia et singula faciendum et liberali excercendum iam et super predictis et causa predicta et super deppendentibus seu emergentibus ex eis queque ego facere ppossem personaliter constitutus ego enim dono et commito vobis dicto procuratori meo substituendis a vobis in et super predicti et causa predicta et super dependentibus set emergentibus ex eis plenarie vices suas cum libera et generali administracione et plenissima volens vobis dictum procuratorem meum que substituendos a vobis reli(.....) per predictis ab omni (.....)

Satsidandi fideimondo in iis pro vobis et substituendis (promito vobis et ipsis necnon et notorio infrascrito tamquam publice persone pro vobis instituendis a vobis et pro aliis etiam personas omnibus quare interfuerunt legitime estipulant iudicio fisci et iudicatum soliis cum suis clausulis undisis et me semper herem consignatam et ferman quiusquidam per vobis dictum procuratorem meum et substituendas a vobis inter sup prodom et circa eri pro me et nocem sido procuratum et artium fusti sive gestum per nullo tempore renovan sub bonorem modem ominus obligacionem volentem.....

Actum est hac Barchinone XXVII die mensis ffebruari anno a nativitati Domine MCCCCLXXVII
Signum Mathei Capell predictum hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt honorabilis Ffranciscus Alegre et Johannes Viastrosa mercatores civis Barchinone.

Un cop llegits aquests dos documents, que es complementen mútuament, podem resumir l'acte piràtic comès per tres caravel·les andaluses, com el d'un robatori efectuat, a mà armada, al port dels Alfacs, de les mercaderies que transportava el balener patronejat per Galceran Andreu i que eren propietat del mercader barceloní Mateu Capell. L'objecte del robatori foren unes bales de llana i de flassades. Aquest segon document és anterior en dos dies al document de la Dra. Coll i, per tant, es tracta del document més antic referit a Vicente Yáñez Pinzón que es coneix. De la data, 1477, i de la posició de Vicente Yáñez Pinzón com a capità d'una caravel·la, tot ens fa pensar que no és possible la datació del naixement d'aquest mariner cap als anys 1460-1462, com normalment es suposa en els diccionaris biogràfics actuals, ja que en aquest cas Vicente Yáñez Pinzón hauria tingut entre 15 i 17 anys. Si acceptéssim que per esdevenir capità un home hauria d'haver complert la majoria d'edat, nosaltres considerem que la data de naixença estimada i raonable de Vicente Yáñez Pinzón s'hauria de recular cap al voltant de l'any 1452. Cal tenir en compte que a Martín Alonso Pinzón se li estima una data de naixement al voltant de l'any 1440, que al nostre entendre, encara justifica més la reculada de la data de naixement del seu germà petit. Martín Alonso Pinzón hauria viscut uns 53 anys (1440-1493) i Vicente Yáñez Pinzón hauria viscut en total uns 67 anys (1452 -1519). La data de naixement de Cristòfor Colom la podem considerar situada en el arc generós dels anys 1440-1452, i, per tant, era de la mateixa generació que els germans Pinzón. Mentre la teoria ortodoxa genovista diu que la data de naixement de Colom fou l'any 1451, nosaltres considerem molt més probable un naixement anterior, pel voltant dels anys 1445-1447, en base als resultats de les anàlisis antropomètriques efectuades a les restes de Colom, dipositades a la catedral de Sevilla, pel Dr. Miguel Botella, antropòleg, de la universitat de Granada. El mercader perjudicat, Mateu Capell, va reaccionar ràpidament i va fer aquest poder per a reclamar davant la justícia castellana la devolució de les mercaderies robades. Sobta veure com el destinatari de tal poder era l'almirall castellà Alvaro de Nava, quan per aquells moments, enquadrat dins de la flota de l'estret o d'Andalusia, també hi podem trobar al capità català Andreu Sunyer. Mateu Capell va escollir a aquella persona que podia tenir més influència envers les autoritats de terra que podien perseguir als malfactors andalusos.

CONFIRMACIÓ DE LES ACTIVITATS PIRATES DELS GERMANS PINZÓN

En el número 83 de la Revista de Indias (1961), Francisco Morales Padrón va publicar un interessant document, que ens innova d'un segon atac piràtic de Vicente Yáñez Pinzón, i que, en aquest cas, actúa en companyia del seu germà gran Martín Alonso Pinzón. L'atac es va produir l'any 1479, només dos anys després del fet dels Alfacs. El document està presevat a l'Arxiu General de Simancas i es refereix a un acte piràtic molt més greu, ja que els germans Pinzón, no només van robar totes les mercaderies del balener propietat de Bernat Galamó, Gaspar Brondo, Joan Martínez i altres veïns de Eivissa, si no que també varen robar el vaixell i el varen portar captiu fins el port de Palos de la Frontera. A Palos, un tresorer reial, que venia a recollir els impostos del "quinto" del tràfic marítim, veient un origen irregular en la propietat del balener eivissenc, va fer que el Consell de la vila de Palos l'embargués. El que no sabem és el destí que va tenir la tripulació del vaixell robat, ja que, massa vegades, els tripulants eren vilment assassinats o llençats al mar pels pirates assaltants. Donem a continuació la transcripció publicada.

Lloc i data: Sevilla, 18 de Gener del 1480

"Don Fernando e donna Ysabel, etc. A vos, Diego de Merlo, nuestro Asystente en la muy noble e muy leal çibdad de Sevilla, del nuestro Consejo, salud e gracçia.

Sepades que Bernardo Galamó es Gaspar Brondo e Juan Martines fisycó e çiertos Franço e Françoooli, veçinos de Yviça, nos fisieron rrelación por su peticion que, ante nos, en el nuestro Consejo prestaron, disiendo quel anno pasado de setenta y nueve annos (1479), yendo por la mar un valliner suyo, cargado de trigo e otras cosas, dis que salieron al dicho valliner Martin Alfonso Pinçon, el moço, e Veçeint Yannes, su hermano, veçinos de la villa de Palos, e, por fuerça e contra su voluntad, tomaron el dicho vallener con todo el dicho trigo e las otras cosas que llevaban e lo llevaron a la dicha villa de Palos, non lo pudiendo nin deviendo facer de deredho, por ser ellos nuestros vasallos e subditos del nuestro Reyno de Aragon. E que, sobre ello, dis que el thesorero Alfonsno Gonçales de Guadalajara, que a la sason estava en la dicha villa de Palos, por nuestro mandado, a rrecabdar el quinto de las pescas que se tomavan por mar, dis que fiso dicha pesquisa, sy lo suso dicho con los dichos Martin Alfonso e Vicente Yannes, era tomado justamente, e dis que de que supo la verdad de commo el dicho balliner, con todo lo que en el yva, era suyo e non lo avian tomado justamente, dis que non quiso rresçebir el quinto qua nos pertenesçia dello, e que, por el Concejo de la dicha villa de Palos, dis que fue todo embargado e puesto de manifesto en poder de çiertas personas, veçinos della e de la villa de Moguer, por ante Ruy Sanches, escrivano de la dicha villa de Palos.

E quel dicho tesorero, enbia a mi, el rey, la pesquisa que çerca de la dicha toma del dicho ballener, avia fecho, la qual dis que, por mi vista, enbie mandar al ciudad de Valençia e a la cibdad de Mallorca, que todos los que oviesen rresçebido dannos de los dichos Martin Pinçon e Beçeynte Yannes, su hermano, con sus gentes que levaron consigo en la caravela Condesa, que fueron a esa dicha çibdad de Sevilla e paresçiesen antel doctor Juan Dias de Alcoçer, del nuestro Consejo, e antel dicho Alfonso Gonçales, e que ellos les farian complimiento de justicia. Etc.....

AGS, Registro General del Sello, legajo 2.297 – Signatura: RGS,Leg,148001,54

LA PART FOSCA DE LA HISTÒRIA DEL PRIMER VIATGE AL NOU MÓN

La guerra de successió a la corona castellana va comportar una segona guerra, guerra paral·lela, quasi mai reconeguda com a tal, entre Castella i Portugal i que podem denominar com a "Guerra de Guinea" o

guerra per la hegemonia naval en el mar Atlàntic. Els tractats d'Alcaçovas-Toledo varen posar punt i final a tots dos conflictes. Però des de l'any 1475 fins a l'any 1479 la situació marítima a la zona de l'estret de Gibraltar i al mar obert entre les illes Canàries i les costes portugueses van viure constants enfrontaments i actes violents entre naus castellanques, sobretot andaluses, i les portugueses. El motiu del conflicte era, sobretot, per controlar el tràfic d'or i esclaus, que provinents de Guinea, i també de les illes Canàries, arribava al sud de la península i era una de les seves fonts principals d'ingressos. I el port de Palos, en aquesta època era un dels punts d'arribada dels esclaus guineans abans de ser tralladats a Sevilla i València, per a ser distribuïts per tot el sud europeu. Eduardo Aznar Vallejo, en la seva obra *La expedició de Charles de Valera a Guinea* ens informa que just en aquest període hi varen haver dues expedicions esclavistes a Guinea, seguint les informacions del cronista Alonso de Palencia. La primera, composta per dues caravel·les de Palos i del Puerto de Santa Maria varen arribar al territori dels "Azanegues", on hi capturaren 120 esclaus. La segona expedició, promocionada i alentada per Gonzalo d'Estuñiga, estava integrada per tres caravel·les de Palos y va arribar fins a Guinea, on varen empresonar 140 persones entre las que hi havia el "rei" de la regió. Com podem veure, aquest Gonzalo d'Estuñiga és el mateix armador de la nau patronejada per Vicente Yañez Pinzón en el fet dels Alfachs, i per tant, queda demostrat, com des de Palos de la Frontera s'organitzaven expedicions piràtiques tant a les costes africanes i canàries com al Mediterràni. Posteriorment, al comprar els Reis Catòlics la meitat de la propietat del port de Palos de la Frontera, Gonzalo d'Estuñiga va deixar els seus càrrecs a Palos i es va retirar a Sevilla.

Un cop signat el tractat d'Alcaçovas-Toledo entre els regnes de Portugal i Castella, els mariners de Palos, com tots els súbdits castellanques, tenien prohibida qualsevol activitat marinera en el tràfic d'or i esclaus cap a Guinea. Nosaltres sabem, que el primer viatge de Colom es va fer amb dues caravel·les que havien d'aportar els homes de Palos de la Frontera com a càstig per un "deservicio" fet per ells a la corona castellana. No sembla difícil suposar que aquest "deservicio" podria haver estat algun acte piràtic contra naus portugueses que tornaven de Guinea, o bé, simplement una expedició secreta a la captura d'esclaus en terres africanes.

Tot l'exposat ens fa pensar que el primer objectiu que perseguia l'expedició colombina en el seu primer viatge era la de buscar una ruta i unes terres alternatives a Guinea per tal que Castella pogués continuar fent el tràfic d'or i esclaus que havia fet des dels ports andalusos i que ara els hi estava prohibit des de la signatura de la pau amb Portugal. Quins poden ser els arguments pels quals la primera expedició colombina al Nou Món partís del port de Palos de la Frontera i no des d'un port més important com el Puerto de Santa Maria, Cádiz o Sevilla? La nostra primera consideració és de que els reis veien interessant el port de Palos precisament perquè els seus mariners ja estaven habituats a les pràctiques piràtiques i al tràfic d'esclaus, és a dir, ja tenien el "know how" necessari pel tipus d'expedició que es preparava. En segon lloc, el Reis Catòlics varen poder comprar la meitat, i després més, de la propietat del port de Palos de la Frontera, cosa que els hi hagués estat impossible fer en ports més importants. Amb aquesta compra majoritària els reis no havien de donar explicacions ni compartir beneficis amb els grans magnats andalusos com els comtes de Medina Sidonia o de Medinaceli. Un tercer argument favorable a Palos faria referència al menor cost de la expedició, a causa de la obligació de costejar dues embarcacions a càrrec d'aquesta vila.

En contra, doncs, de la historiografia romàntica que encara perdura en els "mass media" sobre les raons del primer viatge cap al Nou Món, entre les que es destaca la finalitat religiosa i misionera de convertir els indis a la vertadera fe, nosaltres considerem que l'objectiu final de Castella era el de reproduir i copiar dels portuguesos el gran negoci de tràfic d'or i esclaus de Guinea, alhora que, mitjançant l'establiment de

ports comercials al llarg de la ruta cap a l'Índia, crear una xarxa comercial internacional.

Com ens innova el cronista Alonso de Palencia: “Sólo los de Palos conocían de antiguo el mar de Guinea”. Per poder dur a terme aquesta primera expedició de Colom es necessitaven tripulacions bregades i quines millor que les tripulacions habituals dels germans Pinzón, pirates consumats, amb els homes de Palos de la Frontera?

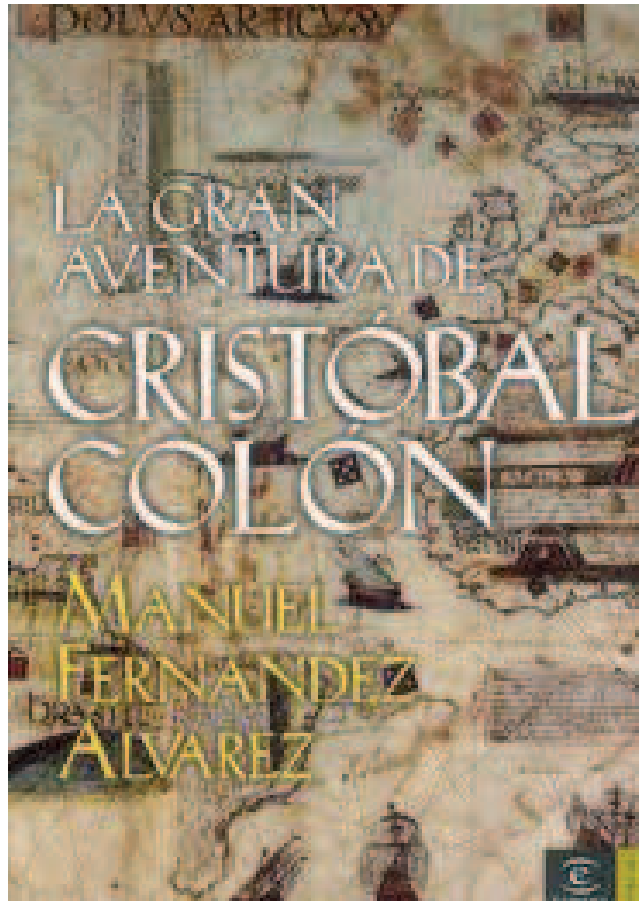
BIBLIOGRAFIA:

- . ÁLVAREZ DE TOLEDO, LUISA ISABEL: “África versus América: La fuerza del paradigma”. Centro de documentación y publicaciones islámicas. Junta Islámica, 2000.
- . ASENSIO, JOSÉ MARIA: “Martín Alonso Pinzón”. Colección de Libros Escogidos. La España Moderna. Madrid.
- . AZNAR VALLEJO, EDUARDO: “La expedición de Charles de Valera a Guinea. Precisiones históricas”. En la España Medieval 2002. (25) P. 403-423.
- . COLL I JULIÀ, NÚRIA: “Vicente Yañez Pinzón, descubridor del Brasil, corsario en Cataluña”. Revista Hispania X. 1950. pp. 594-597.
- . COLL I JULIÀ, NÚRIA: “Vicente Yañez Pinzón, corsario en el Mediterráneo”. Revista de Historia de América n. 34. Madrid, 1952.
- . COLÓN, FERNANDO: « Vita di Cristoforo Colombo, descritta da Ferdinando, suo figlio e tradotta da Alfonso Ulloa. » London, Dulau-Co. 1867.
- . FERNÁNDEZ DURO, CESÁREO : « Colón y Pinzón : Informe relativo a los pormenores del descubrimiento del Nuevo Mundo presentado a la Real Academia de la Historia ». Imprenta y Fundación de Manuel Tello. Madrid, 1883.
- . FERRER I MALLOL, MARIA TERESA : “Curso y piratería entre Mediterráneo y Atlántico en la Baja Edad Media”. CSIC. Institució Milà i Fontanals.
- . FERRER I MALLOL, MARIA TERESA / GARCIA I SANZ, ARCADI : “Assegurances i canvis marítics medievals a Barcelona” Institut d'Estudis Catalans. Premi Ferran Armengol i Tubau, 1974. Barcelona, 1983.
- . HERNÁNDEZ PINZÓN Y GANZINOTTO, JOSÉ: “Vicente Yañez Pinzón, Sus Viajes y Descubrimientos”. Imprenta del Ministerio de Marina. Madrid, 1920.
- . HINOJOSA MONTALVO, JOSÉ: “Piratería y corso en la Edad media valenciana”
- . MAJÓ FRAMIS, RICARDO : “Los Pinzones”. Editorial “Gran Capitán”. Madrid 1947.
- . MANZANO Y MANZANO, JUAN: “Los Pinzones y el Descubrimiento de América”. Instituto de Cooperación Iberoamericana. Ediciones de Cultura Hispánica. Madrid, 1988.
- . MORALES PADRÓN, FRANCISCO: “Las relaciones entre Colón y Martín Alonso Pinzón”. Actas del Congreso de Americanistas de Lisboa, Vol 3 (1961) p. 433-442. Revista de Indias N.83 (1961)
- . MORALES PADRÓN, FRANCISCO: “Manual de Historia Universal” Tomo V, Historia de América. Editorial Espasa Calpe S.A. 1962.
- . RIGAUD, PHILIPPE : “Letras de la Costiera – Pirates et corsaires dans les mers de Provence XVe – XVIe siècles ». Éditions du Comité des travaux historiques et scientifiques CTHS. Paris, 2006.
- . UNALI, ANNA: “Marinari, pirate e corsari catalani nel Basso Medioevo”. Bologna 1983.
- . VASCÁNO, ANTONIO: “Ensayo biográfico del célebre navegante y consumado cosmógrafo Juan de la Cosa”. Tipografía de V. Faure. Madrid, 1892.

Bibliografia

La Gran Aventura de Cristóbal Colón
Manuel Fernández Álvarez

Espasa-Calpe, 2006

Havia llegit d'aquest autor una biografia de Felip II que em va agradar molt i no dubto en recomanar. L'autor és acadèmic de la Història, professor emèrit de Salamanca, Premio Nacional de Historia de España el 1985 i autor d'una bona col·lecció de títols sobre història moderna. D'un autor amb aquest currículum podríem esperar que sigui un savi, i per tant, que estigui assabentat i instruit i que, suposadament, no s'atrevirà a parlar sobre el tema colombí sense haver-se imbuït del tot i del molt que s'ha historiat sobre el tema.

Doncs no. El resultat ha estat d'allò més dessebedor. Un acadèmic prestigiós i savi que a l'hora de parlar sobre Colom no s'escalfa gens el cap. Com ho podria haver fet un qualsevol. Prejudicis espanyolistes, tòpics, falta de ganes d'informar-se ni d'entrar en polèmiques, que n'existeixen, i molt fortes. A la seva bibliografia hi trobarem Madariaga però no hi trobarem Ulloa ni Bayerri, tot i que ambdós van escriure en correcte castellà, que és la llengua de l'autor, i que de ben segur que es poden trobar en les grans biblioteques de Madrid a les quals l'autor segur que en té un fàcil accés.

Sobre la pàtria de Colom només llegirem això i res més que això: "...sobre la controvertida cuestión del lugar de su nacimiento i sin ningún género de dudas, en las cercanías de la ciudad de Génova." I res més. Apa.

I veurem com dóna un any de naixement a Colom a partir de les fonts italianes sobre el botiguer Colombo. ¿És que no ha llegit a Bernáldez que diu que va morir el 1506 "a edad de 70 años poco más o menos"? Doncs sí, sí que l'ha llegit perquè figura a la seva bibliografia. Però preferix les fonts genovistes a les d'un testimoni que el va conèixer. Tòpic i tòpic i conèixer però fer-se el cec perfecte, el cec que no vol veure. Aquest acadèmic fa la seva propia aritmètica sobre les fonts italianes i prescindeix d'una font de primera categoria que afirma haver llegit.

Reconeix, però, una mica per sobre el pre-descobriment perquè ha llegit les Capitulacions de Santa Fe. Però ho barreja amb el tema de la ruta cap a l'Àsia per occidente de forma molt poc elaborada. Aquest home no sembla haver reflexionat gran cosa sobre el tema i el lector no informat o neòfit es farà un bon embolic amb aquest llibre en aquest punt fonamental. Sobre aquelles Capitulacions, després de dir que "és asombroso" que estiguin a Barcelona i no a Simancas, les defineix així: "el acuerdo tomado por la Corona de Castilla con Cristóbal Colón". Què us ha semblat?

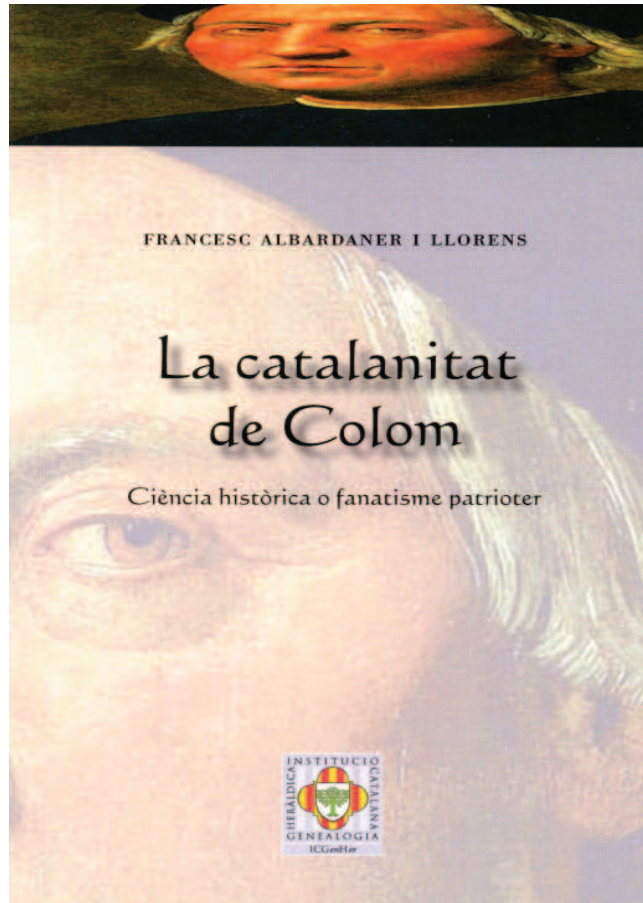
Dedica 32 pàgines a la famosa "Junta de Sabios", tot i admetent que no hi ha documentació sobre el tema, i amb unes fonts que són mínimes i sense garantia, com ara Hernando Colón, llibre que cal examinar amb lupa. I la lupa, instrument absolutament necessari per examinar les fonts colombines impreses, no l'utilitza en absolut aquest autor. No hi ha crítica, no hi ha dubtes sobre fonts que van passar per la censura, amb els cronistas ja morts i amb els originals mai trobats, i que cal analitzar en un context polític on impera una raó d'estat. Així no es pot fer història colombina. Aquest llibre no es pot recomenar a un coneixedor del tema colombí. Ni encara menys, diria jo, a un neòfit que vulgui començar a saber quatre coses sobre Colom.

És més, si un neòfit que no coneix el català ens preguntés per un llibre per començar a introduir-se en el tema, l'hi hauria de dir que no existeix al mercat cap llibre en llengua castellana que el pugui satisfer. Hauria de recomanar-li els llibreters de vell on podria trobar un llibre d'Ulloa o el de Bayerri, i potser algun altre, escrits en perfecte castellà. Tots ells de la nostra corda. Altra cosa, en consciència, jo no l'hi podria recomanar.

Ramon Navarro

La catalanitat de Colom: Ciència històrica o fanatisme patrioter
Francesc Albardaner i Llorens

Institució Catalana de Genealogia i Heràldica (Barcelona; 2012)

Aquest petit llibre ha estat editat gràcies a l'interès i tenacitat de la Institució Catalana de Genealogia i Heràldica en una edició molt curta, de només 200 exemplars, pensats per ser distribuïts, quasi bé exclusivament, entre els socis del Centre d'Estudis Colombins i els associats a la institució editora. Només han estat posats a la venda directe els pocs exemplars que han restat sense distribuir als associats abans esmentats. Serveixi aquesta explicació per assenyalar l'abast limitat que tindrà aquesta publicació en el marc dels àmbits colombins de casa nostra, la qual cosa és de lamentar.

El llibre és una transcripció d'una conferència que va dictar el Sr. Francesc Albardaner i Llorens a l'Ateneu Barcelonès el dia 21 de març de l'any 2011, amb un text annex al final relatiu a "Les proves d'ADN dels homes Colom i Colombo", ja que, abans de publicar-se aquest llibre, va sortir a la llum pública un interessant treball del Doctor Francesc Calafell en el *European Journal of Human Genetics*, que el Sr. Albardaner va considerar important de divulgar per la seva importància científica en aquest tema.

Al final del llibre han estat incorporades unes imatges d'alguns dels documents que es varen passar en l'esmentada conferència i que de certa manera són la seva aportació científica més important.

L'autor havia expressat diverses vegades el seu rebuig a publicar cap llibre, si no era per poder demostrar de forma definitiva la teoria que defensa, que no és altra que la de la catalanitat de Colom. Però, a causa del panorama actual, en el qual la majoria dels llibres que es publiquen a casa nostra són fabulacions i fal·làcies vàries, que fan més mal que bé a la teoria de la catalanitat de Colom, que els seus autors diuen defensar, el Sr. Albardaner va accedir, a petició de la Institució Catalana de Genealogia i Heràldica a la publicació de la seva conferència, intentat contrarestar, en el que bonament sigui possible, aquest ambient enrarrit creat per la mentida continuada difosa per tant autor eixalebrat.

El títol del llibre ja és prou expressiu i denúncia netament el dilema en que es poden classificar els treballs que es porten a terme en matèria colombina: la majoria de treballs que es publiquen són pures invencions i teories funambulesques, mentre que només un nombre molt reduït es poden considerar ciència històrica seriosa i creïble. Aquests productes fraudulents, que són falsedats demostrades, però que gaudeixen d'una gran difusió mediàtica, han perjudicat de manera radical la credibilitat de la teoria de la catalanitat de Colom a nivell acadèmic. El mal ja està fet i hauran de passar moltes dècades per esborrar els despropòsits dels falsaris, si, com a mínim, aquests decidissin, reflexionar sobre el mal que produeixen i esmenessin la seva actitud cap a posicions científiques i raonables. Però com que sembla que la seva paranoia patriòtera no té aturador i, a més de Colom, ara volen fer esdevenir català a Leonardo de Vinci, Cervantes, Hernán Cortés i "tutti quanti", el festival sembla estar garantit per secula seculorum. L'espectacle, en general, no pot ser més lamentable i atenta directament la dignitat de la historiografia catalana.

El llibre del Sr. Francesc Albardaner exposa simplement quin és l'estat de la qüestió de la teoria de la catalanitat de Colom i expressa el respecte que li mereix la teoria antagònica, que defensa la genovesitat de Colom, tot i considerar-la contrària a la raó i a les proves existents.

El llibre analitzat és un tractat serè d'iniciació a la teoria i a l'estat actual de la qüestió estudiada, en el que s'aconsella no publicar res més, que no pugi ser considerat com un pas científic positiu en la demostració de que Colom fou català.

Sebastià Montsoriu i Genís